ธรรมเทศนา

พระครูบริหารสมาธิคุณ

(พระอาจารย์คำสด อรุโณ)

วัดป่าบ้านเพิ่ม ตำบลนาแค อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

ธรรมเทศนา พระอาจารย์คำสด อรุโณ

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
การให้ธรรม เป็นธรรมทาน ชนะการให้ทั้งปวง

ธรรมเทศนา

ธรรมบรรณาการในงานกฐิน

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ท่านพระครูบริหารสมาธิคุณ

(พระอาจารย์คำสด อรุโณ)

วัดป่าบ้านเพิ่ม ตำบลนาแค อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี

ธรรมเทศนา

ท่านพระครูบริหารสมาธิคุณ

(พระอาจารย์คำสด อรุโณ)

เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านเพิ่ม

ตำบลนาแค อำเภอนายูง

จัดหวัดอุดรธานี

พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

โดย คุณวารุณี พูนพินิช

จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 : วันที่ ๑๐พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐

จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก : อัญชลี สังวรศิลป์

แบบปก รูปเล่ม : สิริกันยา วิมลใย

จัดทำ : คณะศิษยานุศิษย์

พิมพ์ที่.. บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

๒๑/๒๓๒ - ๔ หมู่ ๘ ซอยคลองหนองใหญ่ ถนนวงแหวน

แขวงบางแค เขตบางแค กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐

โทรศัพท์.๐ ๒๘๐๓ ๒๖๙๔ - ๗ โทรสาร. ๐ ๒๘๐๓ ๔๔๐๑

www.pimdee@thaimail.com

คำนำ

หนังสือ "ธรรมเทศนา" ฉบับพิมพ์ครั้งนี้ เป็นธรรมบรรยายของท่านพระครูบริหารสมาธิคุณ (พระอาจารย์คำสด อรุโณ) ในเวลาที่ต่างกัน การ ที่ได้รวบรวมธรรมบรรยายของท่านจัดพิมพ์เป็นหนังสือขึ้นมานี้ ก็เพื่อประโยชน์สำหรับผู้ใฝ่ในธรรม เพราะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ซึ่งการงานใด ๆในโลกนี้ไม่ทำให้เราพ้นจากบ่วงทุกข์ได้ นอกจากการภาวนาซึ่งประกอบด้วย ทาน ศีล เป็นส่วนเสริมที่สำคัญกัน เพื่อให้เข้าถึงภาวะความดับทุกข์ที่จะเป็นอมตะในอนาคตกาลที่สุด

ขออนุโมทนา ผู้มีจิตศรัทธาทุก ๆท่านที่มีส่วนร่วมกันจัดพิมพ์หนังสือ "ธรรมเทศนา" เพื่อเผยแพร่แจกเป็นธรรมทานแก่ผู้ที่สนใจทั่วไปในครั้งนี้ บุญกุศลทั้งปวงขอน้อมถวายเพื่อเป็นการบูชาพระคุณครูบาอาจารย์ ในความเมตตาที่มีต่อเหล่าศิษย์ และญาติโยมอย่างสม่ำเสมอตลอดมา

คณะศิษยานุศิษย์

พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สารบาญ

ธรรมเทศนา

เทศน์ ณ วัดป่าบ้านเพิ่ม

๒ กรกฎาคม ๒๕๔๔

ความตายคู่กับความเกิด เกิดแล้วตายแน่นอน รูปและนามที่เกิดมา จะมีความดับไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่เริ่มเกิด มีสันตติที่ต่อเนื่อง จึงสังเกตไม่เห็นสฬายตนะทั้งหมด เริ่มเสื่อมสังขารมีความดับเป็นที่สุด ภูตรูปเปลี่ยนแปลงทุกวินาที การภาวนาให้นึกถึงเรื่องนี้ พิจารณาอันไหนตาย หรืออันไหนไม่ตาย ผู้รู้ ผู้ไม่ตาย รู้ไม่กลัว ไม่รู้กลัว ให้เข้าใจตามความเป็นจริง

เมื่อมีความสงบ คือ สมาธิจะมีความรู้เด่น รู้สึกพร้อมสติจะมีความรู้ สาวลมเข้า-ออกก็ให้รู้ รู้ในลมเข้าลมออก ตามสบาย อย่ากด ทำท่าสง่าผ่าเผยตั้งสัจจะอธิษฐาน รักษาสัจจะนั้นไว้ คำสัตย์ไม่ตาย แต่ตั้งไว้ได้น้อยไปหามากโดยฝึกเพื่อเป็นผลดี มีขันติ อดทนมาก ๆ จะเป็นคนดีต้องอดกลั้น รู้สุขภาพของตนเองพิจารณาให้ถึงที่สุดจนถึง ตัวตาย รู้จักกุสะลา ธัมมาด้วยตนเอง

เราเกิดมาด้วยความฉลาด และความโง่ให้ปฏิบัติ

ด้วยความรู้ว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นไปตามกรรมในรูปต่างๆ เพราะการเป็นมนุษย์เป็นเทวดา ไม่อาจจะเป็นเหมือนของเดิมได้ ต้องเปลี่ยนไป บางทีเบรกไม่ทัน ให้กลัวบาป อยากได้บุญ เราเองจะรู้ตัวเองว่าคิดอย่างไร อยู่คิดอย่างไรให้จิตใจดีมีสุขสงบ

จิตเป็นผู้สั่ง ให้กาย วาจา ใจ เป็นไปทุกอย่าง จิตที่ไม่สงบเพราะมีสิ่งอื่นมารบกวน ต้องดุด่าจิตบ้าง เอาทั้งขม ทั้งหวาน คำบริกรรมจะทำให้จิตสงบได้ บางครั้งถ้าเป็นของแสลง จิตรับไม่ได้ อารมณ์ฟังไม่ได้ อ่อนแอ ทุรนทุราย ปล่อยให้จิตคิดทั้งวัน ทั้งคืน ถ้ามีสติก็ดับได้ หาวิธีระงับบำบัดอารมณ์ด้วยการพักผ่อน พาไปหาหมอ หาพ่อแม่ หาสถานที่ ที่น่ากลัว อัญเชิญพระพุทธเจ้าไว้ในจิต คิดอะไรช่างเขา พยายามอบรมด้วยสติ อารมณ์เข้า อารมณ์ออกเป็นอย่างไรให้รู้ ทำลมกับความรู้อย่าให้ขาดจากกัน ลมไม่เข้าหรือออกให้รู้สึกมันจะหมุนจะลอยก็รู้ไว้ กำหนดลมให้ละเอียดจนถึงที่สุดของลม ความรู้นั้นจะเด่นขึ้นมาเอง

ลมเป็นแค่นำทางไม่ใช่เป็นความรู้ ต้องวิ่งหาผู้รู้อย่างเดียว สติสัมปชัญญะจะเป็นผู้บังคับ วิธีผูกจิตผูก

จิตกับลม ลมเข้า ลมออกให้รู้ ด้วยการนับ ถ้าขาดตอนให้ตั้งใหม่ก็ได้

การนับ นับ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ลมเข้า ลมออก

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ นับเข้าอย่าเผลอ

เผลอตั้งใหม่นับติดต่อ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

ให้รู้ตลอดเวลาในการเข้าออกของลม ลมไม่เข้าไม่ออก ก็รู้ ลมหยาบ ลมละเอียดก็รู้ ความรู้ไม่ใช่ร่างกาย เรื่องลมเป็นเรื่องของจิตที่จะรู้ คือขณะมีสติสาวอารมณ์ให้สบาย ตั้งสติ ตามเข้า ตามออก จนถึงขั้นเกิดปีติ ขนพองสยองเกล้า บางครั้ง ตัวเบา จิตเบา กายก็เบา จิตเบา จะถอนให้ค่อย ๆประคับประคองออกมา ทำให้ดี ทั้งออก-เข้า ให้จิตเข้าสู่ความสงบอย่าตื่นเต้น ลมหายไปก็อย่ากลัวตาย ไม่ตาย มีสันตติทำให้ไม่ตายให้เข้าใจการทำงานของธาตุสี่ ทำให้จิตมีความรู้สึกกับคำบริกรรมให้ต่อเนื่องอย่าให้สักแต่ว่า

บริกรรม ทำกายให้ตรงสง่าผ่าเผย สงบจากอารมณ์ แล้วจะรู้สึกมีความสุขมาก ลมจะละเอียดจนถึงระดับอัปปนาสมาธิได้ ความรู้โดยไม่มีการหลับ รู้อยู่ตลอด เหมือนหลับแต่ไม่หลับเพราะมีความรู้อยู่ต่อเนื่อง อย่าตื่นเต้น จะเป็นไปต่าง ๆแล้วแต่บารมีและของเก่าที่เคยทำ เราเห็นอะไรก็ให้สักแต่ว่าเห็นให้เป็นไปเอง

ได้เห็นอะไรมากระทบ สฬายตนะก็เป็นสักแต่ว่า สมาธิที่ได้อาจจะเป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ถ้าสติมีความรู้สึกต่อเนื่องก็ให้ต่อเนื่องไป จิตอาจสงบละเอียดอีก แล้วมีอาการต่าง ๆกันไป ให้เราหายใจลึก ๆ ตามความรู้ที่มีพร้อมสติสัมปชัญญะ อาการนี้ไม่เหมือนการนอนหลับ

การทำบุญทำทาน มีกุศลไม่เท่ากับการทำจิตให้สงบ ได้แล้วจะติดตัวไม่หายไปไหน มีความรู้สึกอิ่มหนำสำราญ มีความสุข พยายามทำให้เกิดบ่อย ๆ สมาธิทำให้หนุนปัญญาได้ ปัญญาก็ช่วยสมาธิ ทำใจให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา ลืมหลงตั้งขึ้นมาให้ต่อเนื่องอยู่เลื่อย ๆ ต่อไปก็จะตั้งตัวได้

จิตต้องอาศัย มีสติ จะทำงานได้ไม่ผิดพลาด

คำบริกรรมสำคัญทำให้จิตสงบรู้อะไรก็สักแต่ว่า

จิตแยกตัวจากภวังค์ แห่งความหลับได้ ผู้ปฏิบัติจะทราบด้วยตนเอง เมื่อจิตถอยออกจากสมาธิ จากนั้นจะเป็นบาทฐานให้เกิดปัญญา สติไม่เผลอ สติปัญญาทำให้สมาธิมั่นคง ปัญญาที่เกิดจะทวีความรู้มากขึ้น เปลี่ยนแปลง กล้าเผชิญกับความจริง ความตาย รู้เรื่องการเกิดดับอย่างเข้าใจ รู้เรื่องร่างกาย เรื่องการเป็นป่าช้าผีดิบของร่างกาย รู้การกลับที่เดิมของธาตุสี่ เมื่อร่างกายสลายตายจาก จิตจะรู้ตามสิ่งที่ผิดด้วยปัญญา การพิจารณาร่างกายแยกพิจารณาทีละอย่างก็ได้ ในเรื่องของธาตุสี่ ขันธ์ห้า และพระไตรลักษณ์ ให้พิจารณาไปพร้อมกันตามวารอันสมควร

จิตเป็นต้นเหตุให้หลาย ๆ เรื่องตามสมมุติเกิดขึ้น แต่เมื่อจิตสงบจะละเอียด รู้ในความเป็นจริงของธรรมชาติ

จิตที่คิดดี เป็นศีล เป็นธรรม สามารถเลื่อนภพภูมิ สูงขึ้นในแต่ละระดับของภูมิต่าง ๆ ได้ มีอานิสงส์เกิดขึ้นมาก จะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ และได้อานิสงส์ในปัจจุบันด้วย

ขอทำความรู้จักกับ "ขันธ์ใน"

ขันธ์ภายใน คือความร้อนเตโชธาตุ ที่บังเกิดขึ้นทำให้เรารู้สึกอยู่ตลอด พิจารณามันขับออกมา ความร้อนนั้นขับน้ำออกมาเป็นเหงื่อบ้าง ให้พิจารณาเป็นปัสสาวะบ้าง เป็นน้ำลายบ้าง เป็นน้ำมูกบ้างแล้วแต่มันจะขับ อันนี้แหละมันเป็นธรรมชาติ ธรรมดาของกายที่มันประกอบอยู่ ขันธ์ใน ขันธ์นอกมันก็คล้ายๆ กันภายในก็ขับออกมาภายนอก องค์ประกอบที่ซับซ้อนภายในนั่นน่ะมันมีอยู่ ระบบต่างๆ มันทำงานอยู่โดยตามธรรมชาติ ข้างในขับออกมาก็สู่ผิวกายภายนอก ให้พิจารณาดูความร้อนภายในนั่นน่ะเป็นอย่างไร มันไม่ใช่มีความร้อนแต่เพียงภายในมันเป็นความร้อนภายนอกด้วย ภายนอกคือบรรยากาศที่อยู่รอบๆตัวเรา ความกดดันจากอากาศ ความอบอ้าวที่มันบังเกิดขึ้นรอบๆ ตัวเรามันก็ทำให้เกิดความร้อนภายในผสมด้วย จึงขับออกมาเป็นเหงื่อนอย่างที่เราเป็นอยู่ อันนี้คือธรรมชาติมันไม่ใช่แต่ภายในมันรวมทั้งภายนอกที่อยู่แวดล้อมเราด้วย อันนี้คือธรรมชาติ จึงต้องพิจารณาทั้งภายนอก

และภายในถ้าเราอยู่ในสถานที่อย่างหนึ่ง ก็จะเป็นอย่างหนึ่ง สถานที่อีกอย่างหนึ่งก็จะเป็นอย่างหนึ่ง ภายในบ้านนี่อาการเป็นอย่างไร ออกไปนอกบ้านอยู่โคนไม้ที่ร่มเงาก็จะเป็นอย่างไร อาการมันจะต่างกัน สัมผัสจะต่างกันให้พิจารณาแล้วเราก็เลือกดูให้พิจารณาดูมันเป็นอย่างนี้นะไม่ใช่เป็นเพียงแต่ร้อนภายใน มันร้อนภายนอกด้วย ให้พิจารณาดูนี่มันคือธรรมชาติ มันคือ ธรรมดาแต่จิตเราไปผูกกับมันทำให้เราเป็นทุกข์ ทำให้เราไม่สบาย ถ้าเผื่อเรารู้จักวางมันเป็นธรรมดา มันเป็นธรรมชาตินะ จิตเราก็จะเป็นทุกข์น้อยลง รู้จักวางเฉยให้ยอมรับสภาพธรรมชาตินั้นเอง ให้วางให้ได้หมด ให้สักแต่ว่ารู้ สักแต่ได้เห็น สักแต่ว่าเป็น สักแต่ว่ารู้สึกสักแต่ว่าได้ยิน ให้ใจเรานิ่งอยู่ตรงกลางในความว่าง ไม่ว่าสภาวะอะไรเกิดขึ้น ไม่ว่าจะร้อน ไม่ว่าจะเย็น ให้พิจารณาให้ใจเราอยู่ในธรรมตลอด ที่ให้ฝึกก็เพื่อให้ถึงจุดนี้แหละ จุดที่วางแล้วว่างนั่นเอง (ว่างจากกิเลสแต่เด่นดวงในความรู้ อยู่เป็นนิจนิรันดร)

เทศน์ ณ วัดป่าบ้านเพิ่ม
๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๔

วิธีที่จะนิมนต์พระให้ สัตตาหะ ไปในที่ต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่จะไปได้ทุกที่ทุกครั้ง ต้องมีกฎเกณฑ์ หลวงตาท่านรู้จักหาอุบายมาเสริมเติมแต่งที่ท่านแนะไม่บอกโต้ง ๆ ให้คิดเอาเอง เพื่อฝึกไหวพริบสติปัญญา

ต่างกับ หลวงปู่บัว สิริปุณฺโณ ท่านบอกตรง ๆ หมดจด คนเราเมื่อถึงกาลเวลา ธาตุขันธ์ไม่ประสานสามัคคีกันก็ยากที่จะเยียวยา เพราะฉะนั้นต้องหัดม้างกาย ให้รู้ทั่ว ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ต้องแยกให้ออกเรื่องสังขาร อิริยาบถทั้งสี่ ยืน, เดิน, นั่ง และนอน แยกออกไป ถ้าแยกไม่ออก ก็จะมีอุปาทานยึดว่า เป็นของของตน อาจแยกออกด้วยสัญญา ต้องปลงสังขาร หัดกุสะลาหัด อนิจจา เราถ้าเป็นปทปรมะ ก็แยกไม่ออก พวกเรายังคั่งค้างในเรื่องนี้ เพราะไม่แยกแยะให้เข้าใจตามความเป็นจริงของร่างกาย ต้องให้สอนจิต สอนใจ ให้รู้ถึงความเป็นเจ้าของ ๆ ร่างกาย

พิจารณาร่างกายเมื่อตายแล้ว มันเปลี่ยนแปลง

อย่างไร มันไปไหนอย่างไร พิจารณาจนให้เข้าใจว่า ธาตุสี่ ดิน น้ำ ไฟ และลม เขาจะต้องกลับคืนไปที่เดิมของเขา ดูให้เห็น ถึงความเปลี่ยนแปลงของร่ายกายนี้ ทั้งภายนอก ภายใน ให้เข้าใจตามความเป็นจริง

คนเราเมื่อถึงคราว เฒ่าชะแล แก่ ชรา แล้ว ก็เปรียบได้กับรถที่เราใช้มาเป็นเวลานาน รถนั้นก็ถึงเวลาที่จะต้องปรักหักพัง เมื่อเปรียบเทียบกับคนชราก็เปรียบเหมือนเรารื้อรถทั้งคันนั้นออกก็จะเห็นตัวจักรต่างๆ ของรถ ที่เปรียบเหมือนกับเรารื้อร่างกายที่เฒ่าชะแล แก่ชรา ออกเป็นอวัยวะต่างๆ พิจารณาอยู่เรื่อยๆ ในเรื่องส่วนต่างๆ ของร่างกายนี้ เราจะเห็นในความโง่ของตัวเอง จะเกิดความสลดใจบ้าง เกิดปีติบ้าง เมื่อรู้ของจริง จิตจะหดตัวเข้าสู่ความสงบ เกิดความรู้ว่าเราจะหมายมั่นกับร่างกายนี้อย่างไรได้ ทำให้จิตเกิดความเป็นกลางเป็นเอกัคคตา ละวิตก วิจาร ปีติ และสุข เข้าสู่อุเบกขา

การค้นหาความจริงเปรียบได้กับเราค้นคว้าหาทรัพย์สิ่งที่ต้องการ หาคุณงามความดีให้สมกับที่เป็นมนุษย์ พบพุทธศาสนาได้เห็นกัลยาณธรรม เห็น

กัลยาณมิตรก็โชคดี

การหิว การกระหายเป็นโรคอันหนึ่ง ความเจ็บปวดเรื่องของร่างกายเป็นของธรรมดา เพราะคนเราเกิดมาต้องแก่ เจ็บ ตาย

ความตายนี้เป็นของเสมอภาคสำหรับทุก ๆ คนทุกชั้น ทุกวรรณะ

บทสวดมนต์ เป็นเครื่องสอนใจน้อมเข้ามาสอนใจจะได้ประโยชน์

ถ้าเราสามารถเข้าใจเรื่องเหล่านี้ จะพ้นจากบ่วงมารไม่ติดตาข่ายของพญามัจจุราช ไม่ติดตาข่ายของมารเสนามาร ลูกสาว ลูกชาย ของมาร (มี รูป และเสียง เป็นต้น)

ความจริงนี้ให้ยอมรับตายเป็นตาย คนไม่ตายไม่มี น้ำตาของผู้ที่ร้องไห้หากันเพราะการเกิดการตาย พลัดพรากจากกัน น้ำตามันมากกว่าน้ำในมหาสมุทร

ความจริง ดิน น้ำ ไฟ และลม (ธาตุสี่) ไม่ตาย เป็นแต่ธาตุสี่ นี้เปลี่ยนที่อยู่ใหม่ เกิดตามสุคติ ทุคติ ตามที่ตนทำมา

อย่าอ่อนแอ หรือท้อแท้ จงเป็นผู้ชนะ ต้องเป็น

นักสู้เป็นนักรบ ให้ทำตนเหมือนพระมหาชนก ต้องอดทน ทุกอย่างให้ละสักกายทิฏฐิ ที่เคยมีความเห็นว่ากายนั้น เป็นตัว เป็นตน เป็นเรา เป็นเขาแท้จริงแล้ว กายของเราหรือของเขานั้นไม่มีตน ไม่มีตัว ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา แยกแยะออกดู

กายนี้เป็นเพียงที่อยู่อาศัยของจิตให้จิตทำคุณงามความดี เพื่อเวลาเกิดใหม่จะได้ภพชาติที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พระพุทธเจ้าสอนให้เรากุสะลาให้ตัวเองรู้ว่าควรจะดำเนินชีวิตอย่างไร ท่านสอนคนเป็น ดูว่าคนตายแล้วก็สลายตัวไปเรื่อยๆ ตัวของเราก็จะเป็นอย่างนั้น ท่านสอนให้รู้ว่า คนเป็นก็เหมือนคนตายในเรื่องรูปร่างทุกคนจะต้องเป็นไปตามนี้ทั้งนั้น แต่คนเป็นไม่นึกว่าจะเป็นอย่างที่ท่านสอน กลับไปนั่งหัวเราะ เพลิน ในการเป็นกันเสียนี่

ของจริงจะมีอยู่ประจำโลก อยู่ใน สภาพอันเดียวกัน เราต้องรู้และยอมรับสภาพของความเป็นจริง ไม่ใช่หลอกตัวเอง อยู่ที่ไหนก็ดูตัวเอง สอนตัวเอง วัดใจตัวเอง ดูใจตัวเอง โดยให้ตั้ง สติ ให้มั่น ให้รู้เห็นความจริงในเรื่องอสุภ เรื่องร่างกาย โดยความเป็นจริง

ปลูกปัญญาให้รู้ตาม

ร่างกายไม่มีแก่นสาร เหมือนหม้อดิน ซึ่งแตกทำลายง่าย ไม่มีแก่นสารต้องสอนให้ใจมีสรณะ มีพุทโธ ธัมโม และ สังโฆเป็นที่พึ่ง สอนจิตให้รู้ว่า

พุทธะ เป็นผู้เบิกบาน สอนจิตใจตนเองให้เข้าถึงความสว่างเบิกบาน อย่าโง่ ในเรื่องความหมายของพุทโธ ธัมโม สังโฆ อย่าถือภูตถือผี ให้ถือด้วยความรู้ เอาความรู้มาสอนจิตให้ฉลาดให้มี กุสะลา คือความฉลาดก็จะเป็นบุญคือความสุข

ให้จิตกับร่างกายซึ่งเป็นของไม่ใช่สิ่งเดียวกัน อยู่ด้วยกันได้ด้วยความลาด สมัครสมานสามัคคี อยู่ด้วยการรู้หน้าที่ว่าจะอาศัยกัน อย่างแข็งแกร่งมั่นคงได้อย่างไร รู้จักว่าควรจะปฏิบัติต่อกันด้วยความแข็งแกร่งต่อกัน รู้ว่าต่างก็สำคัญด้วยกัน ช่วยระวังจุดที่จะต้องซ่อมแซมเมื่อถึงกาลจะล่มสลายก็ปล่อยวางด้วยความรู้เท่าเอาทัน โดยธรรม ไม่ใช่อยู่ด้วยกิเลส คือเอาตัวรอดเป็นยอดดี เอาตัวรอดเป็นยอดรู้

"จงคลี่คลาย การปกปิด ความจริงของกายใจนี้ให้เข้าสู่ของจริง ตามความเป็นจริงให้ได้เถิด"

ข้อควรปฏิบัติตลอดเวลาที่หลวงพ่อแนะนะเพิ่มเติม

❍ ให้ตั้งสติ ขึ้นมาตลอดเวลาที่เราทำงาน (งานทางธรรม) แม้เข้าห้องสุขารมณ์(ห้องน้ำ) ก็ต้องมีความเพียรติดต่อ

❍ การเดินจงกรม อย่าเดินเฉยๆ ต้องพิจารณาอันจะทำให้ใจบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา

❍ เวลาหมดไปๆ นี่ก็เวลาล่วงเข้ามาหนึ่งอาทิตย์แล้วนะ ขณะนี้พวกเรากำลังทำอะไรอยู่ ??? ไอ้ที่กำลังทำอยู่ มีเดินจงกรม แล้วคิดพิจารณารึเปล่า ???

เทศน์ ณ วัดป่าบ้านเพิ่ม

๒ พฤษภาคม ๒๕๔๖

การกระทำบำเพ็ญภาวนาต้องให้มีความรู้สึกอยู่กับตัวตลอดเวลา อาศัยสติประคับประคองไปเรื่อย ทำอย่างไรจึงจะไม่เผลอ เราอาจมีเผลอบ้างเป็นธรรมดาของปุถุชน แต่เมื่อตั้งใจก็จะทำได้ ค่อย ๆ ตั้งขึ้น ตั้งขึ้นถึงล้มลุกคลุกคลานบ้างก็ไม่เป็นไร ต่อไปก็ค่อย ๆ หัดเดิน เดินได้ พูดกับตัวเองได้ จิตใจของเราถ้ามีพี่เลี้ยงคือสติปัญญา นี่แหละเป็นของสำคัญ เราต้องสร้างมรรคให้บังเกิดขึ้น มรรคคือข้อปฏิบัติ ต้องสร้างให้เกิดกิเลสตัณหา สัญญามันมีอยู่แล้ว เป็นธรรมชาติที่มันสะสมมานานหลายกัลป์หลายกัลป์ มีกันทุกคนจนเป็นนิสัยเป็นเหตุเป็นปัจจัย ทำให้คิดให้นึกให้ปรุงให้แต่ง เป็นสิ่งที่มีมาหลายภพหลายชาติ เป็นสิ่งที่ไม่สูญ ใจดวงนี้เป็นสิ่งที่ไม่สูญจะไปเกิดที่นั่น ไปเกิดที่นี่ ซ้ำ ๆ ซาก ๆ เจ้าตัวไม่รู้เพราะเราไม่มีเครื่องมือเป็นเครื่องทดสอบ ว่าเรามาจากไหน เคยไปที่ไหนมาบ้าง เคยตกนรก เคยไปสวรรค์ ไปพรหมโลก เคยเป็นสัตว์เลื้อยคลาน เป็นภูตผี

ปีศาจ ไปทั่วภพต่างๆ เป็นไปกับจิตทุกจิต วิญญาณทุกดวง นั่นแหละ ทำอย่างไรเราจึงจะรู้ได้ เพราะเราไม่ได้สร้างเครื่องมือเป็นเครื่องทดสอบ สติของเรายังไม่มี หรือมีก็ยังขาดๆ หายๆ ไม่ปะติดปะต่อ

ถ้าเรามีสติเราก็จะรู้ว่าเราคิดเรานึกเรากระสับกระส่ายไปในเรื่องนั้นเรื่องนี้ทั้งวัน นั่นแหละเป็นวิธีทดสอบ ให้พยายามสร้างเถิด สร้างความรู้สึกให้ทั่วกันให้รู้เท่าทัน อันไหนควรปรับปรุงแก้ไขก็ให้แก้เสีย อันไหนควรส่งเสริมก็ส่งเสริมเพิ่มเติมสรรเสริญเยินยอตนเอง อันไหนควรติ อันไหนควรเบรกก็เบรกเสีย การดูสติต่อเนื่องเป็นสิ่งที่ควรสร้างขึ้นมาเรื่อยๆ ในทุกกาลทุกสถาน ลองคิดดูว่าถ้าเราไม่มีสติแล้วเราพูดตามความคิดทั้งหมด เราจะผิดพลาดขนาดไหน แต่ถ้าเรามีสติ หากเราพูดไปอย่างนั้นโดยประมาทเผอเรอ ก็จะยั้งไว้ได้ ทำกิจกรรมอันใด ถ้ามีสติก็จะช่วยได้มาก

ถ้าจิตดวงนั้นใจดวงนั้นไม่มีสติ อย่างเช่นคนที่เป็นบ้าเป็นบอตามถนนหนทางต่างๆ ที่เราเห็นทำไมเขาจึงทำเช่นนั้น เพราะเขาไม่มีสติ ปล่อยให้เป็นไปตามอำนาจของกรรมของกิเลส นั่งที่ไหนก็นั่งได้ กินอะไร

ก็กินได้ ป๋ำๆ เป๋อๆ พึมๆ พำๆ เพราะไม่มีสติเป็นผู้ประคับประคองจิตไว้ ปล่อยไปตามอำนาจของกรรมกรรม ทำงานได้เต็มที่ เช่นนี้การฝึกหัดสติจึงมีประโยชน์มาก การงานในหน้าที่ของตนจึงจะก้าวหน้า

บทเวลาเราทำสมาธินั้นมันจะมีสติเพราะเราสะสมมาทีละน้อยละนิด จึงจะทำให้เป็นสมาธิจริงๆ เมื่อได้สัปปายะได้โอกาสได้เวลาได้สถานที่อันเหมาะสม การกระทำก็จะทุ่มเทลงไป นั่นแหละด้วยกำลังที่เราสะสมมาครั้งละนิดครั้งละหน่อย จะเป็นพาหะทำให้จิตของเราเข้าสู่สมาธิได้ง่ายเหมือนกับเราเรียนหนังสือฝึกหัดตั้งแต่หัดเขียนหัดอ่านแล้วหลายปีหลายเดือนหลายวัน ได้ศึกษาฝึกฝนอบรมรวมตัวเข้ามา ถามอะไรข้อสอบเป็นอย่างใดก็จะตอบได้ ทำได้ ไม่ใช่ทำได้เพียงครั้งเดียวนะ แต่ทำได้หลายครั้ง ต้องหัดคิด หัดตั้งสติหัดระลึก ให้มีสัมปชัญญะ ความรู้ตัวเสมอๆ ทั้งสติทั้งสัมปชัญญะ สองอันนี้พยายามให้ชัด ระลึกคำบริกรรมใด ให้มีความรู้สึกที่ตรงนั้น เป็นปัจจุบันอยู่ตรงนั้น ขณะนั้น ทันทีเลย ความสมบูรณ์จะขึ้นมาในตรงนั้นทันที

ในครั้งพุทธกาล ผู้ฟังธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้ต่อหน้าพระพุทธเจ้ากันเป็นจำนวนมาก เพราะท่านตั้งสติในการฟัง ไม่วนเวียนไปในอดีต อนาคต กิจการงานใดๆ ตั้งใจฟังจริง ๆ ฟังเข้าไปถึงจิตถึงใจจริง ๆ เพราะพระพุทธเจ้าทรงชำระสะสางให้ชี้จุดตำหนิให้ จึงฟังด้วยดี ย่อมได้สติปัญญา ไม่ได้ส่งจิตส่ายไปที่ใด ตั้งใจฟังเหมือนหนึ่งท่านสอนเราคนเดียว ทุกอย่างรวมลงไปที่จุดนั้น สติประคับประคองใจของเราไว้ด้วยความรู้สึก เสียงที่ท่านเทศน์ท่านสอนแม้จะมีหลายคนฟังอยู่ก็เสมือนหนึ่งท่านสอนเราเดี๋ยวนี้ตรงนี้เพียงคนเดียว ให้ได้ข้อคิดได้สติได้ปัญญา ผู้ที่จะทำให้จิตเป็นสมาธิทุกเมื่อ เมื่อท่านพูดเรื่องสมาธิก็เข้าใจ จิตสงบ เมื่อสงบแล้วการฟังไม่จำเป็น ปล่อยให้สงบไปเลยอย่าเสียดายในการฟัง ถูกจุดที่เราต้องการแล้ว ผู้ที่คิดพินิจเรื่องปัญญา อย่าไปเสียดายความสงบท่านจะพูดเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จนแปรสภาพไปต่างๆ นานา เราตั้งจิตจดจ่อเพื่อรู้ความจริงในจุดนั้นแล้ว เมื่อท่านถึงจุดนั้นแล้ว เข้าไปปั๊บจะแก้ไขได้ทันที ฉะนั้น ผู้ที่ได้ฟังเทศน์ในครั้งพุทธกาล ท่านทำ

สติไว้ด้วยดี ตั้งไว้ในที่ถูกต้อง ไม่ได้สอดส่ายไปที่ไหน นี่แหละการฟังเทศน์ที่ดี

ในการปฏิบัติ ถึงท่านจะให้บริกรรมพุทโธ แต่เราพิจารณาร่างกายอยู่ก็เข้าใจความหมาย เข้ากันได้ ผู้บริกรรมสัมมาอรหังแต่ท่านพูดเรื่องให้บริกรรมพุทโธ ธัมโม สังโฆ ก็เข้ากันได้ เข้าใจได้ เพราะวิธีการท่านแสดงหลายบทหลายคาถา เหมือนกับเราหงายภาชนะเอาไว้ เมื่อท่านเทลงไปก็รับได้ทันที ถ้าเราคว่ำหรือตะแคง หมายถึงเราไม่สนใจในการฟังหรือไม่ตั้งสติรักษาจิตไว้ให้ดี การฟังนั้นก็ไม่เกิดประโยชน์ ทีนี้จะบำเพ็ญตามลำพังตนเองก็ทำไม่ได้อีกเพราะสติไม่แน่นหนาพอ ไม่ปะติดปะต่อ เวลาต่อหน้าครูบาอาจารย์ท่านถึงให้ตั้งใจฟัง อย่าทำให้จิต เถลไถลได้โดยง่าย ฉะนั้นการฟังธรรมจึงเป็นการปฏิบัติที่ดีกว่าทุกอย่าง ที่เราจะเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนา ทำความพากเพียร การฟังคำสั่งสอนต่อหน้า พระพุทธเจ้า ได้ประโยชน์มาก บางทีเราไปกระทำบำเพ็ญเกิดความสงสัยสนเท่ห์ แค่ฟังจากท่านผู้ที่บรรลุแล้ว พูดตามความเป็นจริง ด้วยความถูกต้องแม่นยำที่สุด ก็จะคลายความสงสัยได้โดยง่าย

ผู้ต้องการที่จะประพฤติปฏิบัติให้ถึงซึ่งความจริงก็จะเข้าถึงได้เหมือนหมอกับคนไข้ เมื่อรู้ว่าคนไข้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ หมอก็จัดยาให้ถูกต้อง ทำให้ไข้ทุเลาเบาบาง ผลที่สุดก็หาย นี่คือการฟัง การทำความเห็นให้ถูกต้อง การประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง จิตจิตของผู้ฟังจะผ่องใส สมาธิก็จะทำให้จิตผ่องใสขั้นหนึ่ง จิตผ่องใสมีหลายขั้นเหมือนกัน จิตจะผ่องใสตามฐานะของจิตที่แสดงออกมาเวลาที่จิตสงบ ถ้าจิตผ่องใสสว่างจริง ๆ ส่องดูกระดูกตนเองได้ไหม จะเห็นทุกอย่างไหม จะเห็นทุกข์บ้างไหม ถ้าไม่เห็นก็อย่าไปเชื่อ ก็แปลว่าเราใช้ปัญญามาแทรกเข้าไปในสมาธิเพื่อไม่ให้หลงในความผ่องใสนั้น

บางลัทธิ บางสำนัก ท่านให้เพ่งความผ่องใสให้เกิดความสว่าง แล้วก็ไปติดในความสว่างนั้น จิตก็ไม่ก้าวหน้าไปไหน ความสว่างเป็นกิเลสอย่างหนึ่ง แต่เป็นกิเลสขั้นละเอียด ความสว่างทำให้เกิดวิปัสสนูได้ **วิปัสสนู** แปลว่าทำให้จิตหลงทาง ติดอยู่ในความสงบเป็นกิเลสอย่างหนึ่ง ไม่ใช่มรรคปฏิปทาที่แท้จริง ถ้าผู้กำหนด พุทโธ ๆ อยู่ที่ไหนสังวรสำรวม ตั้งสติให้เข้า

ไปในจุดนั้น เหมือนกับว่าไม่มีอะไรในโลกนอกจากความรู้สึกกับพุทโธเท่านั้น ประคับประคองให้กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว อะไรต่างๆ ที่มาทางหูหรือมาทางจิตใจก็สักแต่ว่า อย่าตามออกไป ตั้งหน้าบริกรรม ช้าบ้างเร็วบ้าง ก็ไม่เป็นไร จิตจะเป็นสมาธิ สมาธิคือความตั้งใจมั่นในคำบริกรรม สมถะคือความสงบ มันจะเริ่มสงบเข้าไปเมื่อเข้าถึงสมาธิ ถ้าเราเผลอจิตจะเข้าภวังค์แห่งความหลับ อันนี้สำคัญมาก ส่วนมากนักภาวนาจะเถลไถลเข้าไปในจุดนี้ เพราะสติตามจิตไม่ได้ จิตจึงเข้าสู่ภวังค์แห่งความหลับ ตื่นขึ้นมาไม่รู้เรื่อง ไม่มีความสดชื่น ไม่มีความเบิกบาน นั่นมิใช่สมาธิหรือถ้าเป็นสมาธิก็เป็นมิจฉาสมาธิ

คำว่า **สมาธิ** ต้องเต็มไปด้วยความรู้อย่างสมบูรณ์ ละเอียดแค่ไหนก็รู้ ตามรู้ถึงที่สุด จนละเอียดที่สุด จนไม่มีสัญญาหมายว่าจะรู้กลับขึ้นมา พุทโธก็หายไป ลมหายใจก็หายไปจากความรู้นั้น มีแต่ความรู้ล้วนๆ ถึงเอกัคคตา ถึงความเป็นหนึ่งของใจ ระลึกคำบริกรรมไม่ได้ แต่ความรู้มีชัดขึ้นมา ทำไมคำบริกรรมหายไป เพราะคำบริกรรมเป็นเพียงสื่อเฉยๆ เป็นทางเข้าไปสู่

จุดนี้เท่านั้น อย่าเสียดายอะไรอีก นี่แหละคือจิตเข้าถึงความสงบ แต่บางคนก็ไม่ถึงขั้นนี้หรอก เพียงรู้เท่าทันถึงหูได้ยินเสียงแต่จิตไม่กระเพื่อม ไม่เข้าถึงความเป็นหนึ่งของจิตได้ นั่นคือจิตถึงสมาธิ ขั้นหนึ่ง ขาดจากกระแสเสียงข้างนอก ความรู้สึกก็ทำงานตามหน้าที่รู้คำบริกรรมได้ เสียงเข้าถึงหูได้ แต่ไม่เข้าถึงจิต จิตไม่รับรู้ ไม่กระเพื่อม นี่เป็นสมาธิขั้นขณิก ถ้าจิตไม่จดจ่อต่อเนื่องจริงๆ จิตก็จะเถลไถลออกไปอีก จิตจะจรไปสู่อารมณ์ บางครั้งเห็นนั่นเห็นนี่บ้าง เป็นมโนภาพขึ้นมา บางครั้งก็เป็นเสียง บางครั้งก็เป็นกลิ่น บางครั้งก็เป็นรูปภาพ คือจิตยังไม่สงบเต็มที่เป็นอุปจาระ แปลว่าจวนจะสงบ กำลังจะเข้าไปถึงจุดนั้นแต่ยังไม่เข้าจรไปรับรู้เรื่องภายนอกเป็นนิมิต เมื่อเราเกิดอย่างนั้นเราจะทำอย่างไร เมื่อเรานึกขึ้นมาได้ก็ให้บริกรรมเสียจิตเป็นปัจจุบันแล้ว อันนั้นก็จะขาดไปทันที

นิมิตนั้นบางครั้งก็จริง บางครั้งก็ไม่จริง เพราะจิตของเรายังไม่ถึงความจริง จิตของเรายังไม่ถึงสมาธิที่แน่นอน ฉะนั้นท่านจึงไม่ให้รู้ตามสิ่งที่เห็น ให้ทำหน้าที่เหมือนกับว่าบริกรรมอยู่ สิ่งนั้นก็จะหายไป แต่บางคน

บริกรรมเท่าไร จิตกำลังจะละเอียดลงไป เป็นนิมิตถ้าเรามีสติอยู่บ้าง นิมิตนั้นย่อมจะเป็นประโยชน์ ถ้าเราไม่มีสติ นิมิตนั้นจะเป็นโทษ ทำให้เราเกิดความเสียหายเสียผู้เสียคนได้ บางทีเห็นในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา มันจะกลัว ไม่อยากทำอีกมันเป็นไปได้ บางทีกรรมเก่าแสดงขึ้นมา เราไม่ทราบว่าการกระทำของเราในหลายภพหลายชาติ เราทำอะไรมาบ้าง เมื่อมันแสดงขึ้นมาเรารับได้หรือไม่ ถ้าสติดีเราจะไม่กลัว แต่จะเป็นคติสอนใจเกิดปัญญาแก่กล้าสามารถ เกิดความสลดสังเวชว่าทำไมเราจึงทำอย่างนี้ นี่เป็นกรรมของเราเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเราก็ได้ปัญญา หากเป็นนิมิตในทางที่ดีบางคนก็เกิดเพลิดเพลินหลงใหลจับใจ เห็นเป็นรูปภาพเป็นแสงสว่าง จิตก็เลยเป็นวิปัสสนูไป ไม่ใช่วิปัสสนาเพราะวิปัสสนา เมื่อรู้แล้วจะสงบทันที จะขาดจากกันทันที แต่ถ้ารู้แล้วทำให้จิต ฟุ้งซ่าน ดีใจ เสียใจ นั่นเป็นวิปัสสนู ให้เข้าใจว่าวิปัสสนูคือเคลื่อนจากความเป็นจริง เคลื่อนจากปัจจุบัน วิปัสสนาเมื่อรู้แล้วจะขาดไปเลย คำว่า วิปัสสนูกับวิปัสสนาจึงต่างกันเช่นนี้ แต่ถ้าเราทำไปๆ จะรู้เรื่องหมด อะไรเป็นวิปัสสนู อะไร

เป็นวิปัสสนา พอถึงจุดนั้นจริงๆ จะรู้หมดแต่ขณะที่เราบำเพ็ญอยู่บางครั้งจะไม่รู้สึก จะไม่รู้เรื่อง เพราะธรรมชาติหนทางแห่งการกระทำบำเพ็ญจิตภาวนา มีความละเอียด ต้องอาศัยผู้ที่รู้มาก่อน ให้เราทำไปเถิด เมื่อถึงที่ถึงเวลา บทจะเป็นมันก็เป็นขึ้นมาเอง ท่านเรียกว่าเห็นผลหรือมรรคผล ธรรมที่ไม่สมบูรณ์ก็จะสมบูรณ์ขึ้น

คำว่า **ไม่สมบูรณ์** คืออยากจะได้ผลแต่ไม่ทำเหตุ เราอยากได้ผลมากกว่าการทำมรรคให้เกิดขึ้นแต่เหตุยังไม่สมบูรณ์ การกระทำบำเพ็ญของเรายังไม่สมบูรณ์ ธรรมะจึงยังไม่สมบูรณ์ ท่านว่าต้องให้สมเหตุสมผล ส่วนมากคนเราอยากได้ผลแต่ไม่อยากสร้างเหตุ การสร้างเหตุมันเป็นทุกข์ ส่วนมากคนไม่อยากทุ่มเทเพราะมันเป็นทุกข์ ต้องทนยากลำบาก ตั้งหน้าตั้งตาบริกรรมจริงๆ บางคนบริกรรมแค่นิดๆ หน่อยๆ ก็เถลไถลไปแล้ว ต้องตั้งสติให้ดี เมื่อจิตเถลไถลต้องหาทางยุติให้ได้ หาวิธีป้องกันไม่ให้จิตของเราคิดไปอย่างนั้นๆ ให้พินิจพิจารณาว่ากลมกลืนกับคำบริกรรมใดในความรู้สึกของตนเอง อันนี้ไม่มีในตำรา มันต้องคิดต้องฝึกปฏิบัติ

ด้วยตนเอง ที่ท่านแสดงเป็นทางสายกลาง ถ้าปฏิบัติอย่างนี้ๆ จะได้ผลอย่างนั้นๆ แต่ขณะที่เดินทางหรือขณะที่ปฏิบัติ ความรู้เห็นอะไรเป็นอย่างใด จะให้เอามาเขียนทั้งหมดนั้นเป็นไปไม่ได้ ถึงว่าไม่ได้อยู่ในตำรา มันเกิดขึ้นอย่างไรให้ตนเองรู้สึก ตนเองจึงจะเขียน อัตโนประวัติของตนเองได้ว่าเมื่อเราปฏิบัติอย่างนั้นมันเป็นอย่างนี้ ถ้าอย่างนี้จะพูดได้เต็มปากเต็มคำ

บางทีความสงบก็ไปลึก ลึกมากจนสัญญาร่างกายนี้ไม่มีอยู่ในความรู้นั้น ท่านว่า อัปปนาสมาธิ ความสงบลงถึงฐานของจิตแท้ๆ จิตเดิมจริงๆ ปฏิสนธิจิต จิตแท้จิตเดิมมีเพียงตัวรู้อย่างเดียว เมื่อถอยขึ้นมาจนกระเพื่อมนั่นแหละ จึงจะรู้สึกว่าจิตของเราเข้าถึงอัปปนาเป็นอย่างไร เมื่อถอยขึ้นมามีสัญญา จำได้หมายรู้ ระลึกได้ว่าจิตของเราเป็นแบบใด จะเขียนเป็นตำราขึ้นมาก็ได้ เปรียบเทียบให้คนอื่นรู้เท่านั้น แต่ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น ส่วนมากสติตามไม่ทัน จิตถอนขึ้นมาไม่รู้เรื่องอะไร บางทีเผลอหรือฝันไปเป็นเวลาหลายชั่วโมง ถ้ามันเป็นอย่างนั้นบ่อยครั้ง ให้เราพยายามเปลี่ยนคำบริกรรม เปลี่ยนความคิดนึก เปลี่ยนอิริยาบถ เดินให้

มากอย่าไปอยู่ใกล้หมอน อย่าไปเตรียมที่หลับที่นอนให้มันได้ใจ หาวิธีต่อสู้ นั่งต่อสู้หันหน้าเข้าหาหมอน อย่าไปหันหลังให้ ถึงจะไม่สงบถ้าเรามีการต่อสู้ขึ้นมา ก็ยังมีความภาคภูมิใจว่าการฝึกฝนอบรมแต่ละวัน การรักษาจิตมันยากขนาดนี้ อย่างนี้การที่พระพุทธเจ้า พระอรหันต์เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่ของง่าย

คำว่า**ง่วง** ให้หาวิธีแก้ จะเดินบ้าง ไปอยู่ในที่สงบวิเวกวังเวงทำจิตให้กลัวบ้าง ขนพองสยองเกล้าบ้าง จิตจะหายง่วงเมื่อเกิดความกลัวขึ้นมาจะได้คติจากความกลัว สมัยอาตมาปฏิบัติใหม่ ๆ อาศัยป่าช้าเป็นที่ทดสอบตนเอง เพราะเป็นคนกลัวผีทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็น แต่คนนั้นพูดอย่างนั้นคนนี้พูดอย่างนี้ ทำให้กลัว เมื่อนึกสู้ก็ลองไปป่าช้าตอนกลางวัน ไปแล้วก็ไม่มีอะไร จะกลัวอะไร มันเป็นป่าเป็นต้นไม้ ที่เผาศพ ที่ฝังศพ ถือว่าเป็นธรรมดา จะกลัวป่าช้าไปทำไม ได้คติขึ้นมา แล้วต่อมาก็เปลี่ยนเวลาเป็นตอนเย็น ใกล้พลบค่ำ ตะวันเป็นสีแดง ๆ ลองไปช่วงนั้นดูบ้าง ไปได้ขนาดไหนก็เอาขอเพียงเริ่มต้นให้ได้ ได้แค่นี้ก็ยังดี มีความภูมิใจขึ้นมา ก็กลับมาทบทวนความคิดว่าทำไมป่าช้าตรงนี้ไม่

กลัว ทำไมตรงนั้นจึงกลัว มองเห็นอะไรบ้างไหม คิดขึ้นมา ทดสอบในความรู้สึกว่าจุดนั้นทำไมจึงกลัว จุดนี้ทำไมจึงไม่กลัว ฮึดต่อสู้ขึ้นมา ขยับไปเรื่อย ๆ ทีนี้เมื่อคิดฮึดต่อสู้จึงวิ่งเข้าป่าช้าตอน กลางคืน อะไรจะเกิดก็ให้มันเกิด ตั้งสติสังวรระวังรักษาจิตอย่างเข้มงวด ถ้ากลัวว่านั่นอาจเป็นผี เกิดความสงสัยก็เดินไปดู พบว่านี่เป็นตอไม้ นี่เป็นต้นไม้ ไปคิดหลอกตนเองทำไม มองเผิน ๆ เห็นอะไรเหลือง ๆ แดง ๆ ดำ ๆ ก็เดินเข้าไปดู พบว่าเป็นใบไม้แห้ง ก็ได้สติขึ้นมา หลับตาไม่ลง หูจ้องระวังว่าจะได้ยินเสียงอะไรอีก จึงได้คิดอีกอย่างว่าเวลาเกิดอะไรขึ้นมา เราจะไม่วิ่ง เพราะเกิดความละอายใจ อายครูบาอาจารย์ ได้แต่คิดว่าทำอย่างไรจะสู้ความกลัวได้ ผลที่สุดก็นั่งได้แต่หลับตาไม่ลง อีกไม่นานได้ยินเสียงหนูร้องจี๊ด ๆ วิ่งเข้ามา ก็ได้ความกล้าขึ้นมา ว่าหนูตัวนิดเดียวทำไมหายเข้าไปในป่าช้าได้ เราเป็นพระทั้งคน บวชเรียนมา มีคนเขากราบเขาไหว้ ทำไมจึงยังกลัว ทำให้ได้สติ เมื่อกลับออกมาจากป่าช้าไม่อยากจะพูดให้ใครฟัง อายเขาว่าทำไมจึงกลัวขนาดนี้ จึงเก็บเงียบเสีย พอหลายครั้งเข้า ก็กล้าเข้าไปนั่งทั้งคืนจนตลอดรุ่ง พอเอาไปพูดให้ครูบาอาจารย์ฟัง

ท่าน ก็ว่าผมบวชมาสิบกว่าปี ผมยังไม่เคยกล้าไป พอได้ยินอย่างนี้ก็ดีใจจริง ๆ แต่แรกนึกว่ากลัวแต่เพียงคนเดียว ที่แท้คนที่กลัวกว่าเราก็ยังมีเยอะแยะ ก็เลยเกิดความภูมิใจขึ้นมาในการต่อสู้ ถ้าไม่มีการต่อสู้ ก็จะไม่มีความภูมิใจ

เวลานั่งภาวนาก็เหมือนกัน เมื่อทุกขเวทนาเกิดขึ้นให้หัดสู้ดู เราสวดได้ว่าเวทนาอนิจจัง เวลาตัวเองประสบ อนิจจังจริงไหม ถ้ามันเป็นอนิจจาอนิจจังจริงทำไมเราสู้ไม่ได้ ลองฮึดสู้ดูซิ เมื่อสู้กับทุกขเวทนาเพียงอย่างเดียว ทีนี้ความง่วงเหงาหาวนอนจะไม่มี ให้หาวิธีที่จะต่อสู้ให้ได้ บางทีเหงื่อท่วม น้ำหูน้ำตาท่วม ไม่รู้มาจากไหนเปียกไปหมด ก็ต้องทนเพื่อเอาชนะทุกขเวทนา เอาชนะตนเองให้ได้ เพื่อให้รู้ความจริงทุกขเวทนาก็ให้รู้ว่าเป็นทุกขเวทนา สวดทุกเช้าทุกเย็นว่าเวทนาอนิจจัง ว่าความเป็นอนิจจังมันเป็นอย่างนี้ ให้เรารู้ตามความเป็นจริงว่าเวทนาเกิดขึ้น เดี๋ยวนี้ขณะนี้ส่วนมากเราชอบแต่สุขเวทนา อยากได้แต่สุขเวทนา ไม่อยากได้ทุกขเวทนา

พระพุทธเจ้าครูบาอาจารย์ท่านว่าเวทนาทั้งสาม

อย่าง สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี อุเบกขาก็ดี ต่างทำหน้าที่ของกัน มีลักษณะเหมือนกันคือ สุขก็ไม่เที่ยง ทุกข์ก็ไม่เที่ยง อุเบกขาก็ไม่เที่ยง ทีนี้เมื่อทุกขเวทนาเกิดขึ้น เราก็ไม่อยากให้มันเกิดขึ้น อย่างเราเจ็บไข้ได้ป่วย ทั้งที่เราไม่ปรารถนาให้มันเกิด ทีนี้มันเกิดขึ้นเฉพาะกับเราในขณะที่เราไม่ต้องการ เราจะทำอย่างไร เราก็ต้องเข้าไปดูความจริง ดูของจริงที่มันเกิดขึ้นเพื่อให้รู้ตามความเป็นจริงนี่แหละ เพื่อทดสอบกำลังจิตของเรา ว่าเราจะบำเพ็ญคุณงามความดี จะต่อสู้ทุกขเวทนาได้แค่ไหนอย่างไร เราจะผ่านได้ไหม ถึงเราผ่านไม่ได้ก็ไม่เสียอะไร เราผ่านได้ก็ยิ่งดี เราจะคุยได้ว่าเราผ่านทุกขเวทนามาได้ แต่นี่เรายังพูดเช่นนั้นไม่ได้เพราะเรายังสู้ไม่ได้ เราสวดได้ พูดได้ สอนคนอื่นได้ แต่เวลาทุกขเวทนาเกิดขึ้น เราผ่านไม่ได้ เราต้องฮึดสู้ จะปวดก็ยอมปวด ทุกข์อยู่ตรงไหนอะไรเป็นทุกข์ ตั้งสติเข้าไปที่จุดนั้น ทุกข์จะเป็นความจริงในแต่ละขณะ มันอยู่ที่ไหน ใครเป็นผู้รู้ทุกข์ ทุกข์มันเกิดขึ้นที่ส่วนไหนของร่างกาย ถามดูว่าใครเป็นชื่อว่าทุกข์ ร่างกายรู้ว่าเป็นทุกข์ไหม ทั้งที่เวทนาเป็นทุกข์อยู่ที่ส่วนหนึ่งของร่างกาย ยังไม่รู้ว่าเป็นทุกข์

ความรู้อยู่ที่ไหน ความรู้นั้นหรือเป็นตัวทุกข์ ทุกข์นั้นหรือเป็นผู้รู้ ตั้งสติลองพิจารณาดู บางครั้งบริกรรมว่าพุทโธ ทั้งที่ทุกขเวทนาเกิดขึ้น เจ็บปวดอย่างมาก พุทโธได้ไหม ถ้าพุทโธได้มันก็มีช่องทาง คิดอย่างนี้ ทุกขเวทนาความรู้สึกก็จะตัดไปได้ มันได้สติขึ้นมาเป็นระยะๆ ถ้าระลึกนึกพุทโธได้ แปลว่าทุกขเวทนาความรู้สึกแยกกันได้ ทุกข์ก็ทุกข์ไป ไม่เห็นเสียหายอะไร บทจะเป็นจะตายมันก็รู้ ถึงเราจะตายจริงๆ ก็ให้มันรู้จัก ทีนี้เราสู้เพื่ออะไร เพื่อให้รู้ตามความเป็นจริงว่าทุกขเวทนานั้นเป็นอย่างไร เราเคยเจ็บไข้ได้ป่วยไหม ? เคย มันหายไปหรือยัง ? มันมีอยู่ในขณะนี้ไหม ? ไม่มี ต้องหาคติหาวิธีที่จะมาแยกทุกขเวทนากับความรู้สึกออกจากกัน เอาปัญญาแทรกเข้าไป เอาสติตั้งเข้าไป เอาความรู้สึกแทรกเข้าไป ทุกข์ขนาดไหนไม่ยอมเปลี่ยน เช่นเราสั่งไว้ว่าจะนั่ง ๓ ชั่วโมงอย่างนี้เป็นต้น ถึงทุกข์ไม่ทุกข์ถ้าไม่ถึง ๓ ชั่วโมงจะไม่ยอมเปลี่ยนตายเป็นตาย ทีเรานั่งทำงาน นั่งดูโทรทัศน์ นั่งมากกว่านั้น ทำไมทำได้ อันนี้เราจะนั่งเพื่อรู้ตามความเป็นจริงทำไม่จะทำไม่ได้

พระพุทธเจ้าเป็นที่หนึ่งในสามโลกธาตุ พระองค์ทรงประทับนั่งตั้งแต่หัวค่ำจนสว่าง ครูบาอาจารย์ที่วัดป่าของเราท่านก็นั่งตลอดวันตลอดคืนเป็นประจำ ท่านทำได้ ท่านไม่ใช่จะมาคุยให้เราฟังได้ แต่นี่เราก็เป็นคนเหมือนกัน เราไม่ถึงขนาดนั้น เพียงเอาชนะทุกขเวทนา เพียรนั่งสักชั่วโมงหรือสามชั่วโมงให้ได้ก็ยังดี ถึงจะสู้ได้หรือไม่ได้ก็เอาไว้ทีหลัง ให้ลองสู้ดูกำแพงนี้เป็นกำแพงที่เราอยากจะข้ามไปให้ได้ ถ้าถึงจุดนี้เราข้ามไม่ได้ เราก็เป็นผู้แพ้ เราจะยอมเป็นผู้แพ้อย่างนี้ตลอดไปดีไหม หรืออยากเป็นผู้ชนะบ้าง พอได้สติให้บริกรรมถี่เข้าไป เหมือนกับทุกขเวทนาก็จะขาดออกไปจากความรู้สึกนั้น เริ่มจะมีหนทาง พอเผลอปั๊บ ทุกขเวทนาจะเข้ามาคุมจิตเป็นอันเดียวกัน จะทุกข์มากจริงๆ กระสับกระส่ายดิ้นรนอยากจะลุกอยากจะเปลี่ยนท่า สมาธิก็จะพัง ขาก็จะดีดออกจากกัน ทุกอย่างก็จะเสียหมด ขันติบารมีพระพุทธเจ้าก็ทรงสร้างมา มันสู้ไม่ได้จะทำอย่างไร ก็ขันติต้องมากกว่าธรรมดา ถ้ามากกว่าธรรมดาแล้วยังสู้ไม่ได้จะทำอย่างไร เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ต้องทุ่มเทลงไป มอบชีวิตในขณะนั้น ใจก็ไม่

มีอะไร ถึงไม่นั่งภาวนาก็จะตายอยู่แล้ว จะได้คติฮึดสู้ขึ้นมา ตายแบบผู้ชนะกับอยู่แบบผู้แพ้ อะไรจะดีกว่า ถ้าเราเป็นผู้ชนะแล้ว กำชัยชนะไว้แล้ว วีรบุรุษวีรสตรี ผู้มีชื่อเสียงต่าง ๆนา ๆล้วนเป็นผู้ชนะทั้งนั้นไม่ใช่ผู้แพ้ ทีนี้เราจะเป็นอย่างไหน ให้ฮึดสู้ บางครั้งภาวนาหามรุ่งหามค่ำ ทุกขเวทนาไม่ยอมหาย เพียงแต่สบายลงไปนิด ไม่ยอมขาดจากความรู้สึก สู้กันทั้งคืนไม่ยอมหาย วันนั้นทุกข์มาก เจ็บปวดมากระบมมาก ขาแดง เมื่อออกจากสมาธิจะไปบิณฑบาตเดินไม่ได้ คล้ายกับปวดระบมตึงไปหมด ถ้าวันไหนผ่าน

ทุกขเวทนาได้ จะกระปรี้กระเปร่าเบาจริง ๆ จิตใจมีกำลังมาก บางทีทุกขเวทนายังไม่หาย แต่จิตใจเข้าสู่สมาธิก่อน พอจิตถอนขึ้นมา ทุกขเวทนายังมีอยู่ แต่ไม่เข้าถึงจิตใจก็ไม่มีปัญหา เพราะทุกขเวทนาเข้ามาบังคับจิตใจเราไม่ได้ รู้ว่าทุกขเวทนายังมีอยู่ ยังไม่หายไปทั้งหมด ยังมีการเจ็บการปวดอยู่บ้าง แต่ไม่เป็นไร เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย มันยอมลงไปทุกอย่าง ทุ่มเทลงไปทุกอย่าง ทุกขเวทนาเวลาจะเป็นเวลาจะตาย

อาวุธยุทโธปกรณ์ที่ฝึกไว้ บทสุดท้ายก็เอามาใช้ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ฝึกไว้เอามาใช้ได้หมด

ทุกขเวทนาที่เป็นอดีตกับทุกขเวทนาที่กำลังจะเกิดขึ้นเดี๋ยวนี้ก็เหมือนกัน เหมือนเราเคยเจ็บไข้ได้ป่วยจะเป็นจะตายให้ได้ แต่มันก็ไม่ตาย ทุกขเวทนานั้นก็เป็นอดีตไปแล้ว พระพุทธเจ้าก็ทรงมีเวทนาเหมือนกันแต่มันเข้าไปในจิตใจไม่ได้ เป็นเวทนาส่วนขันธ์เท่านั้น พระอรหันต์ก็มีเวทนาเหมือนกันในส่วนของขันธ์ แต่ในจิตใจของท่านไม่มี จิตของท่านรู้ตามความเป็นจริง จิตบริสุทธ์ รู้ ทุกอย่าง ขันธ์ก็ทำหน้าที่เต็มที่เหมือนกัน ไม่ใช่พระพุทธเจ้าไม่มีทุกขเวทนา ขันธ์ของพระพุทธเจ้ามีเวทนา เจ็บไข้ได้ป่วย เป็นความเสื่อมของขันธ์ ขันธ์ทำหน้าที่ตามปกติ นั่นคือไปสุดที่ขันธ์ เป็นเรื่องของรูปขันธ์ วิญญาณขันธ์ สัญญาขันธ์ ถึงพระพุทธเจ้ายังอาศัยขันธ์อยู่ ก็ไม่มีปัญหาเหมือนกับเราๆ ท่านๆ

พวกเราๆ ท่านๆ ยังมีอุปาทาน ยังยึดสิ่งที่เอาไปยึดถือเอาไว้ ยังไม่เห็นโทษ ไม่ยอมวาง พอทุกขเวทนาเกิดขึ้นมากเข้าๆ ก็ต้องทนเอา พอเห็นชัดว่า

ทุกข์เราไปยึดเอาไว้ทำไม เท่านั้นแหละมันจะหายวูบไป เราทำไมโง่อย่างนี้ ทำไมให้ทุกข์ไปจับเอาความรู้สึก ก็รู้ว่ามันเป็นทุกข์ ทำไมไม่เอาตัวทุกข์กับตัวรู้ออกจากกัน ทำไมจิตของเราจึงโง่กันถึงขนาดนี้ เพราะเราไปยึดขันธ์ไว้เป็นอวิชชา ไม่รู้ตามความเป็นจริง ทีนี้ก่อนจะรู้ตามความเป็นจริง จะทำอย่างไร ก็พยายามทำอย่างที่เราประพฤติปฏิบัตินี่แหละ เพื่อให้รู้ตามความเป็นจริงให้ได้ ถ้าล้มเหลวก็ตั้งขึ้นมาใหม่ ล้มก็ตั้งใหม่ ผลสุดท้ายก็จะตั้งได้ สิ่งที่ผ่านไปแล้วอย่าเสียดาย ความคิดความนึกความรู้ความฉลาดอะไรต่างๆ ที่ผ่านไปอย่าเสียดาย ให้ทำหน้าที่เดียว เพื่อเป็นผู้รู้เพียงอย่างเดียว หนึ่งเดียว นี่จึงจะเข้าถึงความจริงได้

การภาวนาจะเกิดขึ้นได้เองเห็นได้เองตามหลักธรรมชาติ บารมีที่เราได้สะสมจากการบำเพ็ญมาแล้วหลายภพหลายชาติ มันจะมาแสดงให้เราเห็นตอนที่เรากระทำบำเพ็ญ เมื่อเราแยกสิ่งที่ไม่จริงออกไปแล้วเราจะเข้าใจจะเห็นในตอนนั้น อันนี้เป็นจริตของแต่ละบุคคล ฉะนั้นการตรัสรู้หรือรู้เห็นธรรมจึงไม่เหมือนกัน บางองค์บางท่านรู้เห็นในขณะเดิน หรือนั่ง หรือ

นอน บางท่านบางองค์จะเห็นสิ่งภายนอกน้อมเข้ามาจึงรู้ธรรม ผลมันเกิดขึ้นมาจากเหตุ เราต้องอย่าท้อถอยให้พยายามสร้างเหตุไปเรื่อย ๆ กระทำไปเรื่อย ๆ พอถึงเวลาผลจะเกิดขึ้นเอง เหมือนเวลาเราปลูกต้นไม้ ใคร ๆ ก็อยากได้ผล คนที่อยากได้ผลก็ต้องลงมือปลูก ปลูกแล้วก็ต้องบำรุงรักษา เมื่อถึงเวลาแล้วผลจะเกิดมาเอง เมื่อมีการสร้างเหตุคือการปลูก ผลก็จะตามมา ให้ทำความเข้าใจอย่างนั้น อย่าส่งจิตไปที่อื่นเรื่องนั้นเรื่องนี้

ถ้าเรามีนิสัยมีวาสนาที่อยากเป็นพระโพธิสัตว์ ทุกสิ่งทุกอย่างจะรวมเข้ามา มีอำนาจวาสนา มีบารมีที่เคยสร้างมา มีคนห้อมล้อมคอยช่วยเหลือ สาวกภูมิก็เป็นแบบหนึ่ง นิสัยพระปัจเจกก็เป็นอีกแบบหนึ่ง อยาก จะอยู่คนเดียวสงบเยือกเย็นสบาย ๆ ไม่อยากจะเอาใคร เอาแค่ชนะตนนั้นแล นี่เป็นนิสัยพระปัจเจก อย่าง พระอัญญาโกณฑัญญะ ท่านก็มีนิสัยเป็นพระปัจเจก แต่ท่านได้ไปเกิดในครั้งพระพุทธเจ้า ได้ฟังคำสั่งสอนแล้วท่านจึงได้ดวงตาเห็นธรรม เมื่อท่านตรัสรู้แล้วท่านก็ยังมีนิสัยพระปัจเจกอยู่ ไม่มีปฏิปทา

ในการสอนคนนั้นคนนี้ อย่างพระอาจารย์บางองค์ท่าน
บำเพ็ญภาวนาอยู่ องค์เดียวในป่าลึก ๆ ไม่อยากจะสั่ง
สอนใครนัก เหมือนอย่างหลวงปู่ชอบ เราไปนั่งเฝ้า
ทั้งวันท่านก็ไม่สอนไม่ ถามอะไร ถ้าเราถามท่านคำ
ไหนก็ได้คำนั้น ท่านก็สงบอยู่อย่างนั้นไม่สนใจใคร แต่
การรู้การเห็นของท่านนั้น สารพัด รวมถึงการรู้ในสิ่ง
ลี้ลับต่าง ๆ เช่นพวกพระยานาค เทวบุตร เทวดา ภูติ
ผีปีศาจ แต่ท่านไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยมีการแสดงธรรม
ไปสู่ประชาชน อย่างพระโมคคัลลานะ ท่านมีอิทธิฤทธิ์
มาก แต่เรื่องปัญญาสั่งสอนพุทธบริษัทไม่ออกหน้าออก
ตาเหมือนกับพระสารีบุตร พระพุทธเจ้าทรงยกย่อง
พระสารีบุตรมาก ภิกษุบริษัททั้งหลายจะออกวิเวก เมื่อ
เข้าไปกราบทูลลาพระพุทธเจ้า พระองค์จะตรัสกับภิกษุ
ทั้งหลายว่า พวกเธอไปลา พระสารีบุตรหรือยัง เพราะ
พระพุทธเจ้าทรงอยากให้ภิกษุเหล่านั้นไปฟังธรรมคำ
แนะนำจากพระสารีบุตร เพื่อจะได้คติไปกระทำบำเพ็ญ
เพราะพระสารีบุตรมีความเฉลียวฉลาดมากในการ
สั่งสอน พระโมคคัลลานะเป็นอัครสาวกผู้มีฤทธิ์ แต่
การสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาไม่ค่อยมีมากเท่าพระสารีบุตร

ในการก่อสร้างเสนาสนะที่ใด ควรสร้างควรทำ นั่นจะเป็นกิจที่พระพุทธเจ้ารับสั่งให้ พระโมคัลลานะไปทำ ทั้งที่ท่านเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน จิตท่านบริสุทธิ์เหมือนกัน แต่การสร้างสมบารมีมาไม่ เหมือนกัน ความแยบคายในการสั่งสอนไม่เหมือนกัน นี่เป็นจริตนิสัย จะให้ท่านเหมือนกันนั้นเป็นไปไม่ได้

บางคนก็ชอบพิจารณาร่างกาย พิจารณาลงไปดูมันลงไป มีความซึ้งชัดขึ้นมา เป็นอรรถเป็นธรรมเป็นชิ้นเป็นส่วนขึ้นมา บางคนพิจารณาไม่ได้จิตฟุ้งซ่านต้องบริกรรมเพียงอย่างเดียว บางคนบริกรรมพุทโธไม่ได้ ถ้ากำหนดลมหายใจจะเข้าใจง่าย เราจับตัวไหนได้ชัดให้เอาตัวนั้น ทำซ้ำๆ ซาก ๆ ให้ปะติดปะต่อทำให้ต่อเนื่อง ทำให้มาก ถ้าทำอย่างเต็มที่เป็นหินลับสติปัญญา คือกาย คือเวทนา คือจิต คือธรรม เลือกเอาสิ่งไหนก็ได้เป็นหิน หรือทำอารมณ์ที่ดีบ้าง ดูการเกิดดับบ้างให้เป็นหิน เพื่อเป็นที่ลับสติลับปัญญาของเราให้คมกล้าขึ้นมา เมื่อทุกขเวทนาเกิดขึ้น เอาความทุกข์เป็นที่ลับสติปัญญาให้แกล้วกล้าสามารถ สู้ได้ไม่ได้ก็อย่าเป็นห่วง ให้ลองสู้ดู สู้ไปฝนไปลับไป

ปัญญาก็จะคมกล้าขึ้นมา อันนี้เขียนในตำราไม่ได้ ต้องคิดขึ้นมาด้วยวิธีของตนเอง ทำอย่างไรจึงจะสู้ทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นเฉพาะนี้ได้ เป็นต้น หรือบางครั้งอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเราได้ยินคนพูดอย่างนั้นอย่างนี้ เราเกิดฟุ้งซ่านรำคาญจะทำอย่างไร จิตดวงใด ทำไมเป็นอย่างนี้ ทำไมเป็นอย่างนั้น หาวิธีที่จะลับสิ่งนั้นให้ได้ นี่ก็เป็นหินก้อนหนึ่งที่จะลับสติปัญญาของเราให้คมกล้า เพื่อเอาชนะอารมณ์เหล่านั้นให้ผ่านไปได้ด้วยจิตใจที่เบิกบาน ไม่โกรธเขาโกรธเรา ทำอย่างไรจึงเป็นมัชฌิมาได้ ก่อนจะเข้าถึงมัชฌิมาต้องละเสียก่อน ต้องมีการต่อสู้เสียก่อน จึงจะรู้จักมัชฌิมา

พระพุทธเจ้าท่านทรงสร้างปัญญาเพื่อทำลายจุดนี้ให้ได้ ไม่ให้จิตเข้าไปสู่จุดนั้นจึงจะได้ปัญญา บางครั้งบางคนนั่งไปเป็นปีเป็นเดือนไม่ได้อะไร เพราะจิตไปอยู่ที่จุดนั้น เหมือนอยู่ในครรภ์มารดา พอจิตถอนขึ้นมา ได้ยินได้ฟังเกิดจิตฟุ้งซ่าน ไม่อยากได้เห็น ไม่อยากได้ยิน ไม่อยากได้ฟัง เข้าไปอยู่จุดนั้นดีกว่า มันจะดีกว่าไปได้อย่างไร นี่แหละพวกลัทธิต่าง ๆที่เขาตรัสรู้ไม่ได้ก็เพราะเหตุนี้เอง ปัญญาไม่เกิด เขาจะหลบ

ไปอยู่แค่จุดนั้นเท่านั้น ปัญญาญาณหยั่งรู้เห็นตามความเป็นจริงไม่เกิด เพราะไม่กล้าเผชิญความจริง ทุกขเวทนาเกิดขึ้นก็ไม่ได้ ชอบหาที่หลบไม่กล้าต่อสู้ความจริง จึงข้ามกำแพงอันนี้ไม่ได้

ทุกขเวทนา สุขเวทนา ก็เหมือนกัน เป็นอนิจจังทั้งสิ้น ส่วนสุขในพระนิพพานนั้นไม่เหมือนกัน เราต้องเข้าใจในสุขอันนี้ให้ได้ก่อน จึงจะเข้าใจในคำว่าบรมสุข สุขเวทนานั้นเป็นสุขที่ต้องอาศัยอามิส เช่นยินดีในทรัพย์สมบัติ ยินดีในความไม่เจ็บไข้ได้ป่วย นี่เป็นสุขที่ไม่เที่ยง อย่าไปตายใจ อย่าไปไว้ใจว่าสุขนี้จะอยู่อย่างนี้ตลอดไป ไม่ใช่ ฉะนั้นสัตว์โลกทั้งหลายพยายามวิ่งหาสุขอันนี้ให้อยู่กับตนตลอดไป ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เราต้องพยายามละสุขอันนี้ให้ได้ เราจึงจะเข้าสู่คำว่าบรมสุข สุขที่พระพุทธเจ้าและพระสาวกของท่านเข้าถึง สุขนี้แหละเป็นสุขที่พาให้พ้นความเวียนว่ายตายเกิด ถ้าเราไม่ต้องการทุกข์ เราต้องพยายามพิจารณาความสุขนี้ให้ได้ อย่างเราอยากจะเห็นของดีๆ ต้องทำความเข้าใจ อยากจะได้รสที่เราชอบใจ ต้องพยายามทำความเข้าใจ ศึกษา มันผ่านไปแล้ว

ตั้งแต่เช้า ตอนสายก็ผ่านไปแล้ว ตอนเย็นก็ผ่านไปแล้ว จะหาที่ไหนสุขอันนั้น ต้องสร้างขึ้นใหม่ ต้องวิ่งจับเอาใหม่ นั่นแหละอามิสสุข ต้องเป็นอย่างนี้ต้องเป็นอย่างนั้นตลอดไป จะให้เป็นสุขอย่างบรมสุขเป็นอย่างพระนิพพานนั้นเป็นไปไม่ได้ ถ้าเป็นไปได้พระพุทธเจ้าคงไม่ทรงสอน คงไม่ทรงวางศาสนาไว้เช่นนั้น พวกเรามีแค่รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ก็พอแล้ว ไม่ต้องแสวงหาอะไรเลย แต่เมื่อมันไม่เป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ทำความเข้าใจในสุขบ้าง ทุกข์บ้าง เฉยๆ บ้าง มันตั้งอยู่ไม่ได้นานหรอก เมื่อหมดอำนาจก็ผ่านไป อันอื่นก็ขึ้นมาแทน ภพนี้เราเป็นมนุษย์ก็อย่าไปคิดว่าเราจะเป็นมนุษย์อย่างนี้ร่ำไป ไม่แน่ ภพภูมิการเปลี่ยนแปลงของจิตใจสลับซับซ้อนมาก บางทีภพชาติหรือกรรมที่เราสร้างมาจะให้ผลซ้ำๆ ซากๆ ไม่ใช่ว่าเราจะเป็นอย่างนี้ตลอดไป ไม่ใช่อย่างนั้น อย่าไปไว้ใจในความเป็นอยู่ของเราที่ว่าเรามีความสุข มีสมบัติพัสถาน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ อย่าประมาท คนประมาทคือคนตายเท่านั้น ตายจากสิ่งที่จะรู้ พึงรู้ ที่จะฉลาดยิ่งกว่านี้

เราต้องพยายามสร้างความคิด อย่าอยู่เฉย เหมือนอย่างคนที่จะเป็นเศรษฐีเขาไม่อยู่เฉยดูดาย พลิกแพลงเพียรหา สถานที่ทำเล ค้นคิดว่าทำอย่างไรจึงจะได้กำไรอยู่ตลอดเวลา ต้องหาวิธีไม่อยู่เฉยอันนี้ก็เหมือนกัน เราอยู่เฉยๆ ไม่ได้ กิเลสมันมีอยู่ในสันดานเข้ามาทับถมคลุกเคล้าทำให้จิตใจของเราที่ว่าดีๆ นี่แหละเกิดขุ่นมัวเศร้าหมอง ทำให้โกรธได้ ทำให้เกลียดได้ ใจดวงนี้มันเป็นกลาง ถ้าไม่มีอะไรดูแลรักษามันก็ไม่เป็นกลาง สามารถเถลไถลไปเป็นอื่นได้ ถ้าไม่มีสติ ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา เป็นเครื่องป้องกันรักษา บางทีเกิดเป็นมนุษย์ ชาติต่อไป ภพต่อไป อาจเกิดในตระกูลที่ไม่ดี ทำความชั่วช้าลามกโสมมต่างๆ ก็ได้ความทุกข์ทรมาน บางทีไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน มันก็ทำกรรม ไม่ใช่ว่าเป็นสัตว์แล้วจะได้เป็นมนุษย์ บางทีก็เกิดเป็นสัตว์ซ้ำๆ ซากๆ ทำกรรมไปเรื่อยๆ สัตว์ต้องล่าเนื้อ ต้องหากิน ก็เป็นการสร้างกรรมเหมือนกัน นั่นแหละโชคดีที่เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา จึงควรตั้งอยู่ในความไม่ประมาท สังขารทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง

สังขารทั้งหลายเป็นสิ่งไม่เที่ยง ไม่ควรประมาท **อัปปะมา- เทนะสัมปาเทถะ** - จงทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด นี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าก่อนท่านจะเข้าสู่ปรินิพพาน เป็นคำสอนครั้งสุดท้ายแก่พุทธบริษัททั้งหลาย

เราต้องพยายามพลิกความรู้ขึ้นมาเรื่อย ๆ สอนตนไปเรื่อย ๆ ว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง ต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เห็นคนแก่ก็ให้น้อมเข้ามาคิดว่าวันหนึ่งเราต้องเป็นอย่างนั้น เห็นคนเจ็บเราก็น้อมเข้ามาคิดว่าเราบางทีอาจจะเป็นอย่างนั้นไม่วันใดก็วันหนึ่ง เพราะการเกิดสายพันธ์ของการเกิดมุ่งไปหาความแก่ ความเจ็บ และความตาย พยายามสอนตนอย่างนั้นซ้ำ ๆ ซาก ๆ ดุด่าว่ากล่าว ฝึกฝนอบรมจิต ต้องบังคับ ทำแค่นี้ไม่เห็นผลก็ต้องคิดขึ้นมามากกว่านั้น บริกรรมเช่นนี้ไม่เห็นผลไม่เห็นความสงบเกิดขึ้น ให้หาวิธีใหม่ จะให้เขียนตำราบอกไว้ทุกอย่างจึงเป็นไปไม่ได้ ต้องคิดต้องฝึกให้มาก

ทุกข์มีอยู่ก็กำหนดให้รู้ บังคับให้มันรู้ แต่อย่าไปคิดอย่าไปถือว่าทุกข์นั้นทำเราเป็นทุกข์ ทุกข์ก็เป็น

สภาพอันหนึ่ง ความรู้ก็เป็นอันหนึ่ง เมื่อทุกข์เกิดขึ้นมาก ๆ พยายามสอดแทรกเอาคำว่าพุทโธเข้าไป ถ้าระลึกนึก พุทโธได้ นั่นแหละมันจะมีที่แทรกเข้าไปแล้ว ความเข้าใจเกิดขึ้นแล้ว ปัญญาจะได้มีที่จะแทรกทุกขเวทนากับจิตออกจากกัน เมื่อเพียรพยายามหลายครั้งหลายที ชนะบ้างแพ้บ้าง ผลสุดท้ายไม่ยอมแพ้ กำชัยชนะ อะไรจะเกิดขึ้นอีก เวทนาทำจิต... เกิดความขี้เกียจ เกิดความหดหู่ เกิดความเคลิบเคลิ้ม เกิดความไม่อยากเอาอะไร นี่เวทนาทำจิต เป็นของสำคัญมาก ถ้าสติไม่ดีจริงๆจะล้มได้ ยิ่งเป็นอันตราย เวทนาทำจิต เป็นของสำคัญมาก ถ้าเราไม่เพียรพยายามจริง ๆ จะผ่านไม่ได้ ถ้ามันมาแทรกเข้าไปจะล้มเลย บางครั้งเวทนามาครอบงำจิตใจ คล้าย ๆ ไม่มีทุกข์อะไร เถลไถลได้ เช่นทำให้ง่วงเหงาหาวนอน ต้องพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหาวิธีต่อสู้เพื่อให้เอาชนะนิวรณ์ธรรมไม่ให้มันครอบงำได้ เปลี่ยนอิริยาบท ไปยืนไปเดินไปหาสถานที่ที่ทำให้หายง่วง ด้วยวิธีใดก็ตาม ให้เราคิดขึ้นมา ฝึกขึ้นมา หัดขึ้นมาให้ได้ อย่าไปสักว่าทำความเห็นผิดแล้ว

ก็จบกันไม่มีการต่อสู้

บางคนไม่ได้ความฉลาด นั่นเป็นเพราะว่าเรากินมาก หรือนอนมาก หรือตามใจมาก บำรุงมาก หรือเป็นเพราะอากาศ หรือเป็นเพราะเราระลึกนึกคำไม่ถูกกับจริตของเรา ก็ต้องพลิกแพลง บางทีคำบริกรรมนี้ตอนแรกไม่ได้ผลแต่ต่อไปอาจได้ผล ก็ต้องพลิกเหมือนกัน ไม่ใช่เอาบาทเดียวคาถาเดียวเหมือนเก่า เราฝึกกับครูบาอาจารย์อย่างดี พอขึ้นเวทีต่อกรไม่ได้ เราต้องคิดต้องมีไหวพริบขึ้นมา ทำอย่างไรจึงจะเอาชนะคู่ต่อสู้ได้ในเวทีนั้น ๆ ไม่ใช่เราเรียนมาอย่างไร เคยทำอย่างไร ก็เอาไปใช้อย่างนั้นเพียงอย่างเดียว ไม่ใช่นักปฏิบัติต้องหมั่นคิดพิจารณาหาทางที่จะเอาชนะให้ได้จนกว่าจะมีปัญญาเห็นความเป็นจริงตามสภาพที่แท้จริง

เทศน์ ณ วัดป่าบ้านเพิ่ม

๔ พฤษภาคม ๒๕๔๖

พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ความจริงในปัจจุบัน รู้เฉพาะในปัจจุบัน อดีตก็ตามไปได้

หลายปี อาสวักขยญาณ รู้ตั้งแต่ชั่วโมงที่ผ่านมา วันที่ผ่านมา เดือนที่ผ่านมา ปีที่ผ่านมา ชาติภพที่ผ่านมา ถ้าตามไปอย่างนั้นไม่มีที่สิ้นสุด กว่าเราจะมานั่งอยู่ตรงนี้ นี่มันสูญที่ไหน ได้สติปัญญามีญาณหยั่งทราบ รู้ทั่วถึง มันมาจากเหตุ จิตเป็นของสำคัญ เรามาแต่ไหน เรามานั่งที่นี่อยู่ได้อย่างไร จากนี้จะไปที่ไหน พอคิดปั๊บ เกิดญาณรู้เรื่องอนาคตของสัตว์บุคคลชายหญิงต่างๆ ถ้าทำกรรมอันนี้ทำให้เกิดเป็นสัตว์ เป็นมนุษย์ เป็นเทวดา อินทร์ พรหม พญานาคราช สารพัด เป็นไปเรื่อยๆ สูงต่ำ ดำ ขาว ล้วนแล้วมาแต่เหตุ เราทำกรรมอะไรไว้บ้าง ตั้งแต่วันนี้ ภพชาติต่อไปจะเป็นอะไรอีก ไม่มีอะไรจะปิดบังญาณของพระพุทธเจ้า ทรงรู้ได้ไม่มีที่สิ้นสุด นั่นเป็นวัฏจักร ไม่มีที่สิ้นสุด

พระพุทธเจ้าทรงคิดย้อนตามร่องรอยของความรู้ที่เกิดจากจิต ด้วยสติ ด้วยปัญญาญาณ จับเข้ามาในหลักปัจจุบันนี่แหละ ตั้งแต่ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาจนถึงเดือนพฤษภาก่อนถึงวันวิสาขะ ท่านก็ทรงเหมือนพวกเราที่ทำความเพียรนี่แหละ ทรงหาหนทางหาวิธีการต่างๆ ทรงคิดว่าการทรมานกายจะได้ตรัสรู้ ทรงทำทุกรกิริยา อดพระกระยาหารต่างๆ จนร่างกายเหี่ยวแห้ง ไม่มีเรี่ยวแรง สลบไสล แต่จิตมันก็ยังทุกข์อยู่นั่นเอง จึงทรงคิดว่ากายนี้ไม่ใช่เหตุ ท่านก็กลับมาเสวยพระกระยาหารใหม่พอให้เป็นไปทางกาย พระปัญจวัคคีย์จึงคิดว่าท่านทรงหมดความเพียร คงไม่ได้ตรัสรู้ธรรมวิเศษแล้ว จึงหลีกหนีไปกันหมด ท่านจึงได้โอกาสได้วิเวกอย่างมาก กายวิเวก จากนั้นเข้าสู่ จิตวิเวก ท่านจึงได้วิเวกอย่างเต็มที่ ที่ผ่านมาท่านประพฤติปฏิบัติมาทุกอย่างแต่เห็นว่ามิใช่หนทางกว่าจะเข้าถึงมรรคสมังคีเป็นพระอรหันต์ เป็นมรรคที่จะสามัคคีกันทุกอย่าง ท่านก็ทรงล้มลุกคลุกคลานมามาก ในคืนวันวิสาขะนั้น ทรงได้คติย้อนไปถึงขณะที่ยังทรงเป็นสิทธัตถะกุมาร พระบิดาพาไปในพิธีแรกนาขวัญ ช่วงนั้นข้าราชบริพารพี่เลี้ยงนางนมที่ติด

ตามพระองค์ไปล้วนแต่ไปสนใจดูพิธีแรกนาขวัญกันหมด ปล่อยให้ท่านอยู่คนเดียวใต้ต้นหว้า ทรงกำหนดลมหายใจเข้าออก ไม่ใช่กำหนดพุทโธ เพราะขณะนั้นพุทธะยังไม่เกิด ทรงกำหนดลมหายใจเข้าออกนิ่งอยู่เพียงคนเดียว ไม่มีใครรบกวน จิตสงบแน่นิ่ง ด้วยบารมีที่ทรงสั่งสมมาหลายภพหลายชาติ ก็ทรงกำหนดเข้าถึงจุดนั้นได้ง่าย เป็นฐานของสมาธิ คือจิตเดิมที่เคยสั่งสมความดีบารมีมาด้วยกัน ทีนี้พวกเทวดารุกขเทพทั้งหลายที่ช่วยดูแลสถานที่นั้น ผู้ที่เคารพนับถือเห็นว่าท่านมีบุญบารมี พอที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เขาก็ช่วยดูแลรักษาอย่างดี ไม่ให้มีเสียงรบกวน แสงแดด ก็ไม่สาดส่องโดนองค์ท่าน จนการแรกนาขวัญสำเร็จเสร็จสิ้นลง พวกพี่เลี้ยงนางนมก็กลับมาเห็นความมหัศจรรย์ที่เงาต้นไม้อื่นๆ นั้นเอนทอดยาว แต่เงาต้นหว้าไม่เปลี่ยนแปลง ยังคงตั้งตรงให้ร่มเงากำบังแสงอาทิตย์มิให้ส่องโดนองค์สิทธัตถกุมาร ทรงประทับอย่างสง่าผ่าเผย สีสันวรรณะผ่องใส ก็เรียกคนอื่นมาดู พระราชบิดาก็ทรงมาดูเหมือนกัน ทรงเห็นความมหัศจรรย์ของพระโอรสจึงทรงก้มลงกราบตามคนอื่นไปด้วย

พระพุทธองค์ทรงกระทำบำเพ็ญมามาก ทรงหาวิธีการต่างๆ เพราะสมัยนั้นยังไม่มีพุทธะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง มีแต่ลัทธิประเพณีต่างๆ ท่านได้ทรงศึกษาในสำนัก ลัทธิต่างๆ จนถึงที่สุด ท่านศึกษาถึงที่สุดของสมาธิ แต่ปรากฏว่าเวลาจิตถอนออกมาจากสมาธิปรากฏว่ายังคิดนึกปรุงแต่ง ตามธรรมดาของจิตที่ยังมีกิเลสเป็นพื้นฐานอยู่ ยังไม่หมดทุกข์อย่างแท้จริง

คำว่า **ภูมิของสมาธิ** คือ **อัปปนา** แต่นักปฏิบัติบางท่านจะไม่ถึงอัปปนา เพียงถึงอุปจาร จิตถอนขึ้นมาสู่ขณิก พิจารณาด้านปัญญาได้เลย ก็จะเห็นธรรมได้เหมือนกัน เพราะการปฏิบัติมาไม่เหมือนกัน บางท่านก็ชำนาญในการเข้าการออกสมาธิ เคยเป็นฤาษีดาบส เคยเป็นนักพรต กระทำบำเพ็ญ มาหลายภพหลายชาติ พอมาทำสมาธิก็ชำนาญ ครูอาจารย์ในบางลัทธินั่งเข้าสมาบัติเป็นปีๆ จนกระดูกงอกทะลุเนื้อ นี่ขนาดไหน เพราะจิตไม่ได้ออกมาส่งออก เป็นสมาบัติตั้งแต่ ปฐม ฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน จนถึงไม่มีสัญญาหมายอะไรได้ อยู่ในจิตนั้นตลอด เหมือนกับภวังคจิต ที่ว่าภวังคจิต ภวังคภพ รู้ปฏิสนธิจิต อยู่ในท้องมารดาก็ไม่รู้ว่าอยู่อย่าง

นั้น กินอะไรบ้าง คิดนึกอะไรบ้าง อยู่ในท้องมารดา 7 เดือน 9 เดือน 10 เดือน อยู่อย่างใด หายใจอย่างใด จิตก็เป็นของตัว ออกจากนั้นมาถึงตรงนี้ ทำไมเราไม่รู้สึก นึกไม่ได้ นั่นแหละภวังค์ มันไม่มีสัญญาขันธ์ไม่ทำงาน มีแต่อาการของธาตุ แต่จิตไม่มีสติตามรู้เท่า กี่เดือนก็ได้ ไม่มีความรู้สึก พอคลอดออกมา กระเสือกกระสนดิ้นรนจะเป็นจะตาย เพราะจิตมันเริ่มรับรู้กำหนดธาตุขันธ์ มองไปทางไหน กระพริบตาแปลบๆ แล้วก็ร้องไห้จ้า เพราะตอนอยู่ในท้องมารดาเหมือนอยู่ในห้องมืด พอออกมาสู่แสงแดด แสงสว่างจ้าก็แสบตา สู้แสงไม่ได้ สักพักแล้วจึงค่อยดีขึ้นผิวหนังก็เหมือนกัน เมื่ออยู่ในท้องมารดา ผิวมันบาง ก็เหมือนก้อนเนื้อก้อนหนึ่ง พอออกมาถูกแสงแดดถูกลม ก็แสบผิว ร้องไห้จะเป็นจะตาย นี่แหละชาติปิทุกขา การเกิดก็เป็นทุกข์ ทุกข์ขนาดนั้น บางคนทนไม่ได้ก็ตายไปในขณะที่เกิด ทำไมคนเราจึงไม่รู้ ก็เพราะกิเลสบังไว้ไม่ให้รู้ ปัญญาไม่มี

เหมือนเราเคยเจ็บไข้ได้ป่วย ทุกข์ทรมานจะเป็นจะตาย แต่ไม่ตาย เมื่อผ่านเวลานั้นไปแล้ว มันจะลืม เมื่อนึกขึ้นภายหลัง ก็ไม่มีทุกขเวทนาเหลืออยู่เลย

แต่จิตก็ไม่อยากคิด ต้องให้จิตเรามันเห็น ให้มันรู้ ให้มันกลัวไปเรื่อยๆ นี่แหละต้องหาวิธีทำความเพียร หิวก็ไปกิน กระหายก็ไปดื่ม ง่วงก็ไปนอน มันก็เลยไม่กล้าเผชิญความจริง ความจริงเวลาธาตุจะแตกสลายกาย จะแยกธาตุขันธ์ สิ่งที่ไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้นจะเอาอะไรมาวัด มันเจ็บมันปวดรวดร้าวจนตายไม่มีวิธี ที่จะยับยั้งตั้งตนได้เลย ทุกข์จนแตก ทุกข์จนตาย ทุกข์จนสลาย ตอนนั้นเป็นตอนที่สำคัญมาก ต้องต่อสู้ขนาดไหน เราต้องต่อสู้ตั้งแต่ขณะนี้แหละ ต้องรับทราบตามความเป็นจริง เหมือนกับเอาร่างกายเป็นหินลับสติปัญญา มันก็จะได้รับความฉลาดขึ้นมา แต่เมื่อลับไปๆ มันอาจเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า พอจิตเข้าพักในสมาธิ เป็นการพักผ่อนเอากำลังเพื่อที่จะมาลับอาวุธให้คมกล้าอีก ถ้ามีสมาธิเฉยๆ กิเลสมันไม่อ่อนกำลัง เหมือนกับหินทับหญ้าเอาไว้ มันมีโอกาสที่จะงอกขึ้นได้อีก ต้องใช้ปัญญาเข้าคลี่คลายเพื่อให้มันสลายไปให้หมดสิ้น

ให้รู้จักความเป็นจริงที่ท่านพูด เช่น "ฟัน" ทันตะ คือ ฟันทั้งหลาย ที่เอามาบริกรรมนี่แหละ ให้มีความรู้สึกอยู่ในจุดนั้น อาการนั้น สีสรรเป็นอย่างไร ลักษณะ

ทรวดทรงเป็นอย่างไร มันเรียบหรือไม่เรียบ มันสวยหรือไม่สวย มันเป็นของเราจริงไหม มันเที่ยงหรือไม่เที่ยง มันอยู่ด้วยกัน ฟันทั้งหลายนั้น มันรู้จักรักกันไหม รู้จักเกลียดกันไหม รู้จักโกรธกันไหม เวลามันหลุดออกจากกันมันร้องไห้ร้องห่มหากันไหม ก็ให้ฝึกคิดขึ้นมาสอนตนเอง เพื่อให้ได้คติ ได้หินลับสติปัญญาให้คมกล้าสามารถ ให้ได้รับความฉลาด ปัญญาเป็นเครื่องส่องทาง ให้จิตรู้ไปตามเห็นไปตามคิดจากเรื่องพื้น ๆ นี้ไปเรื่อย ๆ ความเข้าใจไม่มีที่สิ้นสุด จะได้คติขึ้นเรื่อย ๆ จิตหยาบก็ต้องถูไถกับของหยาบ เหมือนกับที่ลับมีด ต้องไปลับกับหินที่มันหยาบก่อน ขัดสนิมออกพอได้ที่จึงค่อยลับกับหินที่ละเอียดอีกขั้นหนึ่ง อันนี้ก็เหมือนกัน ปัญญาจะละเอียดก็ต้องอาศัยอันนี้แหละเป็นหินลับ เอกายะโนมรรคโค - เป็นหนทางอันเอกอันหนึ่ง เป็นสติปัฏฐาน ฐานที่เป็นที่ตั้งของสติ ได้แก่ กาย เวทนา จิต ธรรม เราจะเอาไปตั้งไว้ที่ตรงไหนให้เป็นฐานที่ตั้ง หรือเป็นฐานที่ลับสติปัญญาให้แก่กล้าสามารถให้ฉลาดขึ้นมา

ทีนี้มองอย่างไร คิดอย่างไร เมื่อความรู้เกิดขึ้นแสงสว่างเกิดขึ้นแล้วแก่เราดวงตาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา

ดวงตาคือดวงปัญญา เกิดขึ้นเพราะพินิจพิจารณา ตั้งแต่ล้มลุกคลุกคลาน เมื่อมันชำนาญก็เอาสิ่งที่เข้าใจหรือเรื่องที่เห็นได้ชัด ให้ดูเป็นปฏิภาคนิมิตให้ติดตา ตั้งอยู่ตรงนั้น ไม่ให้มันไปไหน ดูไปๆ มันจะถอยวูบเข้าไปหาความรู้สึก อันนั้นมันเป็นอย่างนั้น ผู้ให้ความหมายคือใจ สิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น มีอยู่แล้ว เป็นไปอย่างนี้ตั้งแต่ไหนแต่ไร จะว่าวิเศษวิโสก็เป็นเรื่องของผู้ให้ความหมาย จะว่าดีว่าชั่วผู้ให้ความหมายคือใคร ย้อนเข้ามาหาผู้คิดผู้นึกคือใจ จะแก้ให้ตกได้เยอะ จิตก็ว่าง ว่างจากสิ่งนั้น แต่ไม่ว่างในความรู้สึกของตนเอง มีความกระตือรือร้น เบา ว่าง มองอะไรปุ๊บ สลายไปเลย จะมองเห็นไปทั้งโลกธาตุ คือจิตจะมองเป็นธาตุทั้งนั้น มองเป็นขันธ์ เป็นสิ่งปฏิกูลสลายลงไปเป็นดิน น้ำ ไฟ ลม เป็นอย่างนั้นจริงๆ ทีนี้มันก็ย้อนเข้ามาหาผู้ให้ความหมายนั้นๆ เป็นมโนภาพในจิตตรงนั้นแหละ ถ้าตรงนี้ไม่แสดงมโนภาพขึ้นมา มันก็ไม่มีรัก ไม่มีโลภ ไม่มีโกรธ ไม่มีหลง ไม่มีอิจฉาพยาบาท เพราะการอิจฉาต้องหมายถึงรูป ต้องมีเรามีเขา ถ้าไม่มีเรามีเขาจะไปอิจฉาทำไม ไปอิจฉาดินทำไม ไปอิจฉาน้ำทำไม ไปอิจฉา

ไฟทำไม เขาก็ว่าบ้าเท่านั้นเอง ไฟมันเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก ที่ไม่ได้รู้สึกอะไร ด่าคนก็ไม่เป็น โกรธคนก็ไม่เป็น ใครไปด่าไฟเขาก็ว่าบ้าเท่านั้น เมื่อย้อนกลับมาหาตัวเอง พินิจพิจารณาไปเรื่อยๆ ท่านเรียกว่าจิตเป็นธาตุ ถ้าฝึกได้จะเป็นหลักอย่างดี แต่จะเป็นอย่างนั้นได้ไหม เมื่อไร ก็ต้องเพียรพยายาม จนกว่าจะเป็นมัชฌิมา เป็นมรรคสมังคี เข้าจุดนั้นได้จริงๆ ทีแรกก็ต้องมีถูก มีผิด มีแพ้ มีชนะ

เราก็อย่าไปเกิด**วิจิกิจฉา** - ความฉงนสนเท่ห์ อย่าไปสงสัยอย่าไปลังเลในการประพฤติปฏิบัติของเรา ทาง เส้นนี้แหละเป็นทางสายเอก อย่าไปคิดว่าทางนั้นมันลัด ทางนี้มันสบาย ทางโน้นมันจะถึงเร็ว อย่างนั้นอย่างนี้ ทำไปเถิด ถ้าไม่ถึงจุดหมายปลายทางมันก็มีเรือนพักของจิตใจ ทำไปเรื่อยๆ อานิสงค์ของการกระทำบำเพ็ญมันไม่แสดงออก แต่สติปัญญาจะช่วยรักษาจิตรักษาตนเอง นั่นแหละถึงมันจะเป็นจะตายมันก็มีธรรมรองรับ ท่านจึงว่าธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไม่ให้ตกไปสู่ที่ชั่ว

อะไรคือธรรม สติปัญญานั่นแหละรักษาตนเองไว้ คิดอย่างนี้ไม่ควรคิด คิดอย่างนั้นควรคิด ต้องสร้าง

ขึ้นมาได้ขนาดไหนอย่างไร มันเป็นเรื่องของตนเองที่จะต้องรู้ แต่ถึงไม่รู้ การกระทำบำเพ็ญมันไม่พาไปไหนหรอก ถ้าไม่ไปถึงนิพพานมันก็มีที่พักพิง พอผ่อนทุกข์ บางทีก็เป็นมนุษย์สมบัติ เกิดในตระกูลที่ดี มีศีลธรรม บางทีก็ไปพักที่สวรรค์ชั้นนั้นชั้นนี้บ้าง เวลาพระพุทธเจ้าพระองค์ใดมาเกิดมาตรัสรู้ ก็ลงมาเกิดพร้อมกับท่านและได้ยินได้ฟังคำสอน จนได้มรรคผลต่อพระพักตร์พระพุทธเจ้าก็มี เพราะธรรมย่อมหมุนไปสู่ความจริง เพราะการปฏิบัติภาวนานั่นเป็นการเดินทางเข้าสู่มรรคผลนิพพาน

เมื่อเราเดินไปทำไป ถึงเราไม่รู้ว่าเรากำลังเดินทาง แต่มันก็เป็นการเดินทางใกล้เข้าไป ละเอียดเข้าไป ใกล้กำแพงแก้วเข้าไป แต่ถ้าเราคิดหลงไป คือเราหลงทาง ทำให้ล่าช้า ถ้าเราบริกรรมพุทโธ ทำความเพียรพยายามไปเรื่อย ๆ ถึงเวลาอดก็อด ถึงเวลากลั้นก็กลั้น ถึงเวลาสบายก็พักให้สบาย มีความสุขในสมาธิ ก็ให้กระทำบำเพ็ญ เช่น การให้ทาน คือเป็นเสบียงไปพร้อมกัน การเดินทางต้องมีเสบียง พาให้เป็นไปไม่เดือดร้อน ลูกหลาน ถ้ายังไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ทาน การให้ ก็ทำให้เรามีเสบียง ไม่เป็นผู้

เดือดร้อน มีที่พักริมทางอย่างดี มีอาหารการกิน มีการขบการฉัน มีหมู่มีคณะ มีทรัพย์สินเงินทอง ไปเดือดร้อนทำไม ผู้เดินทางจึงไม่เดือดร้อนเพราะมีเสบียงเพียงพอ แต่ก็ต้องเดิน ต้องกระทำบำเพ็ญ

การพินิจพิจารณา ละเอียดกว่าสมาธิอย่างที่ว่าสมาธิคือรวมความรู้ทุกอย่างเข้ามาอยู่จุดเดียว ปัญญาคือรู้จักสติ รู้จักธาตุ รู้จักคุ้ยเขี่ยหาสิ่งที่เป็นประโยชน์เลือกเฟ้น แต่ผู้ที่มีปัญญาแต่สมาธิยังไม่ถึงขั้น ก็ค้นคิดพิจารณาอยู่เรื่อย เป็นสมาธิแฝงไปด้วยปัญญาเรียกว่าสัมมาสมาธิ ถ้าสมาธิถอนออกมา ใจยังสงสัยเสียดายอยากอยู่แต่ตรงนั้น นั่นเป็นมิจฉาสมาธิ

คำว่า **สัมมา** แปลว่าถูกต้อง ถูกทาง ไม่เนิ่นช้าเกินไป ไม่เถลไถลไปปที่อื่น เป็นสมาธิที่ถูก ส่วนสมาธิที่ผิดคือเมื่อถอนขึ้นมาก็ส่งจิตส่งใจเถลไถลอยากรู้นั่น อยากเห็นนี่ นี่เป็นมิจฉาสมาธิ ดีไม่ดีจะเป็นวิปัสสนู ไม่ใช่วิปัสสนา เพราะวิปัสสนาเมื่อพิจารณาไปมันจะละ บางทีจิตเข้าสู่สมาธิ สงบ สบายเวลาถอนจิตขึ้นมา นี่เป็นสมาธิ กว่าจะเป็นสัมมาจริงๆ จะบ้าเอา ต้องถึงที่สุดจึงจะรู้ว่าเราเดินทางอย่างไร เราช้าตรงไหน เราแวะตรงนั้นนานเกินไป

หรือเครื่องของเราไม่พร้อม ต้องซ่อมต้องแซมอยู่ตรงนั้น ที่จริงน่าจะทำเวลาได้กว่านี้ พอไปถึงจุดนั้นแล้วจะได้คิด เวลาทุ่มเทกระทำความเพียร เราจะไม่รู้ว่าเราเดินคดเคี้ยวอย่างไร พอถึงปลายทางเสียก่อนจึงจะรู้ว่าเสียเวลาที่ตรงไหนไปบ้าง ทำไมจึงช้าขนาดนี้ เพราะเราไปติดอยู่ในสมาธิบ้าง ไปติดในการก่อสร้าง ในการมีพรรคมีพวกมาก แทนที่เราจะพยายามเอาตัวรอดอย่างพระพุทธเจ้าก่อน แล้วจึงค่อยไปสั่งสอนเวไนยสัตว์ จะคิดได้ บางคนทำไปๆ เกิดคิดว่าบารมีเรามีไม่พอ เป็นไปไม่ได้ ต้องสร้างบุญบารมีก่อน แต่ที่จริงคือการแพ้การกระทำของตนเอง เราไม่ทุ่มเทเพราะกลัวจะสู้ไม่ได้ พระอรหันต์สาวกบางคนท่านเป็นปัญญาธิกะ รวบรัด ตัดตอน ถ้ากิเลสไม่ตายเราก็ตาย ไม่งั้นก็ไม่บรรลุ ถ้าไม่กล้าตัดสินใจจริงๆ กิเลสจะไม่ขาดสะบั้น ไม่ถึงจุดหมายปลายทาง จะต้องมีภพมีชาติต่อไปเรื่อยๆ ไม่แน่ บางภพอาจประมาทพลั้งเผลอ ทำให้เนิ่นช้าไปอีก

พระพุทธเจ้าท่านก็เป็นปัญญาธิกะ ท่านทุ่มเทจริงๆ ละเอียดถี่ถ้วนจริงๆ ถ้าไม่สมบูรณ์ตั้งแต่ ๔ อสงไขยขึ้นไป จะเป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้หรอก อย่าง

น้อยต้องกระทำบำเพ็ญความเพียรตั้งแต่ ๔ อสงไขย ขึ้นไป ๔ อสงไขยแสนกัลป์อย่างพระพุทธเจ้าของเรา พระศาสนาอยู่ได้ห้าพัน ปี ถ้าเป็นศรัทธาธิกะ วิริยะธิกะ ก็ต้องบำเพ็ญบารมี ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ตามลำดับ เช่น พระศรีอริยะเมตไตร อายุตั้งแปดหมื่นปี แต่ต้องสร้างบารมีถึง ๑๖ อสงไขย ทนทุกข์ทรมานมาก ทำความพากเพียรมาก แต่พอออกบวชตอนนั้นจะได้ตรัสรู้ทันที เพราะสะสมมามากแล้ว พระพุทธเจ้าของเราท่านต้องทำความเพียรถึง ๖ ปี จึงตรัสรู้ แต่พระอรหันต์สาวกบางท่านเมื่อได้รับฟังคำสั่งสอนแนะนำจากพระพุทธเจ้าก็แย้มบานได้โลกุตรในทันที แต่ว่าใครเก่งกว่า ก็พระพุทธเจ้านั่นแหละท่านเก่งกว่า ถ้าสาวกเก่งทำไมไม่แย้มบานก่อนพระพุทธเจ้า ทำไมไม่ตรัสรู้ก่อนพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงชำนาญ รู้จักวิธีการสั่งสอน เหตุที่ท่านต้องบำเพ็ญความเพียรนานถึง ๖ ปีก็เพราะท่านเปรียบเสมือนตะเภาใหญ่ที่จะขนสัตว์มนุษย์ไปให้พ้นทุกข์ ทรงรู้ทุกอย่างไม่มีอะไรเคลือบแคลงสงสัยเลย เหมือนพระราชาที่จะเสด็จไปไหน จะไปคนเดียวไม่ได้ ต้องเตรียมพลโยธา ต้องตรวจแล้วตรวจเล่า ศึกษา

แล้วศึกษาเล่า จึงจะเสด็จได้ นี่คือการเสด็จของพระราชา พระพุทธเจ้าก็เหมือนกัน แต่พระอรหันต์สาวกนี่ปุ๊บปั๊บก็ไปได้เลย แต่ว่าจะไปได้ก็ต้องอาศัยผู้แนะนำสั่งสอน เกิดเห็นธรรมขึ้นมา จึงรู้ว่า อ๋อ เราติดอยู่ที่จุดนั้น ที่จริงมันน่าจะแตกตั้งนานแล้ว เหมือนไข่ที่ฟัก ที่จริงเอาจะงอยปากหรือเล็บเขี่ยเปลือกให้หลุดไปแล้วก็โผล่ออกมาได้ นี่ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ทรงแนะนำก็ไม่ฟักสักที ไม่แตกสักที เมื่อพระพุทธเจ้าให้อุบายจึงแตก ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทันที เห็นไหมวิสัยสาวกแต่ละท่านไม่เหมือนกัน เช่น พระองคุลิมาล เป็นมหาโจรอยู่ตั้งนาน แต่มีอุปนิสัยที่จะเป็นพระอรหันต์ได้ เพราะกิเลสหรือความหลงผิดปิดบังความจริงไว้ พระพุทธเจ้าทรงปรีชาสามารถทำให้องคุลิมาล สยบลงได้ องคุลิมาล เราเป็นผู้หยุดแล้วแต่เธอเองยังไม่หยุด นี่แหละแค่นี้ เราเป็นผู้หยุดแล้วซึ่งการทำบาปทั้งปวง แต่เธอเองยังไม่หยุด แค่นี้องคุลิมาลก็แทบจะเป็นลม เพราะพระพุทธเจ้าท่านแทงเข้าถึงจุดทันที เปรียบเสมือนหมอที่รู้จักจุดที่จะรักษาโรค ให้ยาได้ถูกโรค พอให้ปั๊บก็หายปุ๊บ เพราะทรงเป็นผู้ชำนาญในการสั่งสอน รู้ทางแก้ไข

ทำไมองคุลิมาลจึงได้เห็นธรรมทั้ง ๆ ที่เป็นมหาโจร นั่นเป็นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการ หลงผิดแต่ไม่ได้คิดอาฆาตพยาบาทจองกรรมจองเวรใคร ฆ่าเพราะอยากได้วิชาความรู้จากอาจารย์ ถูกลูกศิษย์ที่อยู่ร่วมสำนักหลอกอาจารย์ให้หาวิธีฆ่า เพราะเห็นว่ามีความรู้ความสามารถเกินไป เมื่อหลอกให้เป็นมหาโจร ในที่สุดก็จะมีคนมาฆ่าให้เอง จึงหลอกว่าเหลือวิชาอีกเพียงแขนงเดียวต้องไปฆ่าคนเอานิ้วมือมาให้เราเท่านั้นเท่านี้ เราจึงจะให้วิชาเธอ ความอยากได้วิชาจึงทำให้องคุลิมาลต้องไปฆ่าคนมากมาย แต่การฆ่าครั้งนี้ไม่ได้คิดอาฆาตพยาบาทจองกรรมจองเวรใคร เป็นเพราะอยากได้วิชาเท่านั้น ถ้าองคุลิมาล ฆ่ามารดาในวันนั้น ก็ขาดสะบั้นเป็นอนันตริยกรรม ไม่มีทางเป็นพระอรหันต์ได้พระพุทธเจ้าทรงเล็งญาณเห็นว่า องคุลิมาลจะฆ่ามารดาถ้าท่านไม่เข้าไปช่วย จึงรีบเสด็จเข้าไปขวาง การทำอนันตริยกรรมคือการฆ่าพระพุทธเจ้า ฆ่าบิดามารดา ทำร้ายพระอรหันต์ ทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน ไม่มีโอกาสจะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน เพราะเป็นกรรมอันหนัก ต้องเสวยผลของกรรมก่อน การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตสัตว์ที่ไม่ใช่อนัน

ตริยกรรม ก็อโหสิกรรมได้ โดยการอุทิศส่วนกุศลให้เขา

อะไรเป็นจิต อะไรเป็นใจ อย่าไปคิดให้มันมาก เสียเวลา มันคืออาการอันเดียวกันนี่แหละ จิตกับใจอยู่ด้วยกัน เหมือนไปกับแสงไฟ เพราะฉะนั้นเมื่อเวลาสงบแล้วจะรู้ทันที จิตก็อาการอันหนึ่ง เป็นขันธ์อันหนึ่ง จิตวิญญาณไงล่ะ วิญญาณกับใจเป็นอันเดียวกันไหม ก็อยู่ด้วยกันนั่นแหละ วิญญาณคือความรู้รับทราบสิ่งที่มาสัมผัส อย่างเช่นได้ยินเสียง เกิดความรู้สึกขึ้นมาชั่วขณะจิต แต่ถ้าไม่มีสิ่งใดมาสัมผัสความรู้สึกอย่างนั้นจะไม่เกิด ทั้งๆ ที่ความรู้ จิตใจมีอยู่ ตาเห็นรูปมีความรู้สึกขึ้นมาดีชั่ว หรือว่าร่างกายสัมผัสหนาวเย็นอ่อนแข็งต่างๆ เกิดความรู้สึกขึ้นมาวิญญาณเกิดขึ้นเพราะสัมผัสเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งนั้นไม่เที่ยง สิ่งใดเกิดขึ้น ไม่เที่ยงสิ่งนั้นเป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ดับไปในที่สุด ทุกอย่างไม่อยู่ในอำนาจของใครทั้งนั้น ท่านเรียกว่าวิญญาณ แต่ผู้รู้ว่าสิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งนั้นไม่เที่ยง รู้ด้วยปัญญา ปัญญาทั้งนั้นที่สอนจิตใจให้ฉลาด ถ้าไม่มีสติปัญญา ใจมีอยู่ ความรู้มีอยู่แต่ไม่เกิดความฉลาดไม่มีคุณค่าอะไร ท่านจึงว่าจิตเป็นจิตอวิชชา เมื่อสร้าง

ความฉลาดขึ้นมาได้เองแล้ว จึงเป็นจิตวิชชา คือตัวรู้ อวิชชาคือไม่รู้ตามความเป็นจริง ฐานความรู้คือใจ ความรู้นั้นมีอยู่ แต่ไม่แยบคาย เวลาปวด ก็รู้ว่าปวด แต่เราละไม่ได้ ความปวด เป็นสิ่งที่เราไม่ประรถนา แต่ทำไมเราละจากสิ่งนั้นไม่ได้ นั่นเพราะจิตใจมันไม่ฉลาด ต้องอาศัยสติปัญญา อาศัยปัญญาอย่างเดียวก็ไม่ได้ ต้องอาศัยเข้าสมาธิด้วย เมื่อสมาธิสงบแล้วทุกอย่างก็สงบ นั่นแหละเป็นเครื่องตัดสินทันทีว่า เมื่อจิตสงบแล้วทุกอย่างเหมือนไม่มีเรื่องมีราวความคิดความนึกของจิตใจเป็นวัฏฏะไม่มีที่สิ้นสุด วกไปเวียนมา คิดเรื่องรูปบ้าง เสียงบ้าง กลิ่นบ้าง รสบ้าง สัมผัสบ้าง เรื่องอดีต เรื่องอนาคต เรื่องปัจจุบัน มันคิดอยู่อย่างนี้ ท่องเที่ยวอยู่กับโลกทั้งสามนี่แหละ เรามาตั้งหน้าตั้งตาคิดด้วยความมีสติ เอาปัญญาประคับประคอง สั่งสอนแนะนำสมาธิ ว่าควรจะคิดจะนึกอย่างนี้ๆ นั่นแหละเป็น**มรรค** ไม่ให้ปล่อยไปตามวัฏฏะ ธรรมชาติของจิตมันอยู่เฉยไม่ได้ จนบังคับให้มันเข้าสู่สมาธิ จนไม่มีความคิดใดๆ เกิดขึ้นในขณะนั้น สัญญาใดๆ หมายไม่ได้เลยในบางที พอมันถอนถอยขึ้นมาจึงเข้าใจว่า จิตของเราเมื่อเข้าสู่สมาธิ

มีความสงบ ความรู้มีอยู่ รูป เสียง หู ตา มีอยู่ แต่ทำไมไม่ทำงานประสานกัน ต่างคนต่างอยู่ ปัญญาพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหาเหตุหาผล นี่คือที่ว่าสมาธิเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา เพราะเหตุนี้ลำพังสมาธิเมื่อถอนขึ้นมาแล้วมันอยากเข้าไปสู่สมาธิอีก แต่ปัญญาจะสอดแทรก คุ้ยเขี่ย ขุดค้น เหมือนร่างกายดูเผินๆ มองแล้วก็แล้วไป ถ้ามองด้วยสติปัญญา มันจะไม่แค่นั้น จะได้คติสารพัดอย่างมองให้เป็นอสุภก็ได้ เป็นปฏิกูลสัญญา หรือจะเป็นธาตุเป็นขันธ์ เป็นดิน น้ำ ลม ไฟ หรือเป็นของว่างเปล่าจากสัตว์ จากบุคคล ชาย หญิง แล้วแต่เราคิดเปรียบเทียบเป็นอุบายสอนใจ ถ้าดูบุคคลอื่นแล้วเกิดความรักใคร่กำหนัดยินดี แต่ถ้าดูด้วยสติปัญญาจะเกิดปัญญาเป็นหนทางที่จะให้ราคะกิเลส ตัณหามันตกไป ทั้งๆ ที่ดูในรูปอย่างเดียวกันนี่แหละ แต่ดูด้วยสติปัญญามันก็เป็นมรรค ถ้าดูเผินๆ ให้เกิดความรักใคร่ยินดีเป็นสมุทัย เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดกิเลส ทำให้สร้างกรรม ทำให้เป็นทุกข์ ถ้าสร้างกรรมแล้วก็เป็นวิบาก คือทุกข์เกิดขึ้น ทั้งๆ ที่ดูในสิ่งอย่างเดียวกันนี่แหละ ดูเพื่อให้เป็นทางในการถอดถอน การละ ให้เบื่อหน่ายคลายกำหนัด เราอยู่

กับซากผีดิบ ซากสัตว์สารพัดอย่าง อะไรที่ว่าเรานั้น อยู่ที่ไหน อันนั้นก็เนื้อ อันนี้ก็หนัง เป็นเรื่องที่ยืมเขามา ไม่รู้ว่าอะไร สับสนปนเปเข้ามาเป็นรูปเป็นร่างที่ว่าคน มนุษย์นี่แหละ มีอะไรบ้าง ได้จากเนื้อหนังมังสาของสัตว์สารพัด ตั้งแต่ทีแรกก็เป็นของบิดามารดา ถ้าเป็นเรา เป็นของเรา มันก็ต้องอยู่กับเราตลอดไป แต่นี่ไม่ใช่ พอถึงกาลเวลามันก็แตกสลายลงไป เหมือนเป็นของที่ยืมเขามา ถึงเวลาเขาก็ทวงคืน ท่านว่าให้พยายามสั่งสอนอบรมให้เป็นนิสัยที่มีจาคะ คือส่งคืนตามหลักธรรมชาติ เมื่อพิจารณาความเป็นจริงแล้ว ถึงจะอยู่อาศัยไป ไม่เนิ่นนาน ก็ต้องแตกสลายไปคนละทิศละทาง ส่วนแข็งก็กลายเป็นดิน ส่วนเหลวก็ไหลกลายเป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ เป็นธาตุ จิตก็จะเข้าไปสู่ธาตุรู้ ถ้ายังไม่เป็นธาตุที่บริสุทธิ์จริง ๆ ก็จะมีภพที่อยู่ ตามวิสัยของผู้กระทำบำเพ็ญ

คำว่าภพที่อยู่ของใจ ดวงนี้แหละ มีเยอะแยะนับไม่ได้ สวรรค์ก็มีไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ สวรรค์ชั้นเดียวมีกี่นิสัยใจคอ กี่ลักษณะอาการ ไม่เหมือนกัน มีวิมานปราสาทราชมณเฑียรไม่เหมือนกัน สรุปแล้วเหมือนมนุษย์นั่นแหละ อยู่ด้วยกัน ทำไมความฉลาด

โง่เง่าเต่าตุ่นไม่เหมือนกัน มีสมบัติพัสถานบริวารไม่เหมือนกัน สติปัญญาก็ไม่เท่ากัน ย้อนคิดสอนตนเอง ที่ว่าร่างกายอันเดียวมันจะทะลุไปถึงเวทนาขันธ์ สัญญา สังขาร วิญญาณขันธ์ จากนั้นจึงเข้าสู่อุโมงค์ใจ คือจิตใจเป็นผู้บงการทำให้ขันธ์เป็นไปต่าง ๆ นานา ว่ารูปขันธ์เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ หลง รัก โลภ โกรธ เกลียด เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ใครเป็นผู้ให้ความหมาย แต่ถ้าเพ่งดูจริง ๆ แล้วจะไม่เป็นอย่างนั้น นี่แหละเรียกว่าถอนอุปาทานออกจากความคิด

ถ้าปัญญาแกล้วกล้าสามารถ ไม่ว่าจะทำอะไรจะตรวจสอบได้ ที่ลับ ที่แจ้ง กลางวัน กลางคืน เดิน ยืน นั่ง นอน ปัญญาจะขุดค้นได้หมด ที่ไหนที่ว่ามีสุข ก็ด้วยปัญญา ตามแผดเผาช่วยชำระไปเรื่อย ๆ เหมือนปัญญาเป็นเชื้อ จะเผาของสมมติทั้งปวง ถ้ายังไม่ถูกต้องก็รู้ ท่านจึงพูดว่าอนุสัยหรือสังโยชน์เบื้องต่ำใครละได้ ขาด สะบั้นออกไป จะกลายเป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี ส่วนสังโยชน์เบื้องสูง พระอนาคามีจะละรูปราคะได้ แต่ยังละมานะ และอวิชชาไม่ได้ ละอรูปราคะไม่ได้ คือมีความยินดีในสมาธิขั้นละเอียด ยังติดยังชอบในจิตนั้น ถ้าจิตเข้าไปอยู่ในจุดนั้นแล้วยัง

ไม่อยากถอนขึ้นมา เรียกว่าเป็นกิเลสขั้นละเอียด เป็นไปตามชั้นของผู้บำเพ็ญ อรูปราคะคือติดในพรหมโลกชั้นใดชั้นหนึ่ง พระอนาคามีมี ๕ ชั้น เมื่อจิตยังหยาบยังไม่บริสุทธิ์พอที่จะเป็นพระอรหันต์ ก็ต้องไปอยู่ชั้นแรก ถ้าปานกลางก็จะไปอยู่ชั้นที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ไม่ใช่อยู่ในชั้นแรกแล้วต้องเดินไปเรื่อย ๆ แล้วแต่การกระทำของแต่ละท่าน บางทีก็นิพพานไปในชั้นนั้นเลย บางท่านพอขยับให้ละเอียดขึ้นไปอีก ก็ไปนิพพานในชั้นสูงสุด บางท่านก็นิพพานในชั้นแรก ชั้นของพระอนาคามีวิจิตรอย่างมาก มีความละเอียดสูงมาก สบายมาก แต่ถึงสุขขนาดไหนก็ต้องมีการประคับประคอง ไม่เหมือนนิพพาน ไม่ต้องมีการประคับประคอง มันเป็นอนันตกาล พ้นวิสัยของของสมมติทั้งปวงไปแล้ว ถ้าเป็นวัตถุที่เข้าสู่อวกาศ ก็แปลว่าพ้นจากอวกาศไปแล้ว พ้นจากสิ่งดึงดูดทั้งหลายทั้งปวงในโลกธาตุ ไม่อยู่ในการดึงดูดของโลกหรือดวงดาวใด ๆ ทั้งสิ้นอยู่แบบพ้นจากสิ่งดึงดูด แต่ถ้ายังไม่พ้นจากโลกถึงจะลอยห่างออกไปจากโลก แต่ก็ยังต้องหมุนไปตามวิสัยของโลกแล้ว ก็ต้องตกลงมาในโลกอีก อวกาศของจิตก็เหมือนกัน ถ้าพิจารณาร่างกายเห็นทำนองละอุปาทานไม่ได้

คำว่าอวกาศคือความเบา มองไปแล้วไม่ได้ติด รู้ว่าเรามีรูปมีร่าง เป็นหญิงเป็นชาย แต่ก็เป็นเพียงสมมติความนึกรู้ก็มีอยู่ ยังมีความสงสัยอยู่ ยังละไม่ได้

ฉะนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ต้องพากเพียรให้ปะติดปะต่อ กระทำความเพียรแล้วแต่ความขยันของใคร ถ้ามีศรัทธาอธิกะแก่กล้าสามารถ ก็อาจบรรลุสู่พรหมโลกได้ในชาตินี้ชาติเดียว ถ้ายังไม่ถึงก็อาจได้เป็นพระอริยบุคคลชั้นแรก พระโสดาบัน อายุยืนยาวมากเหมือนกัน แต่ไม่ยาวเหมือนพระสกทาคามี พระอนาคามี ก่อนจะเปลี่ยนภพ พระพุทธเจ้าผ่านไปไม่รู้จักกี่องค์ พระโสดาบันมีหลายประเภท ประเภทขั้นหยาบก็เกิดอีกไม่เกิน ๗ ชาติ แต่ถ้าขยับขึ้นเป็นพระสกทาคามี สังโยชน์เบื้องสูง ก็จะค่อย ๆ เข้าใจค่อย ๆ ละได้ หรือถ้าอยากจะเร่งละให้ได้ อยากห้ำหั่นฟาดฟันความยึดมั่นถือมั่นของเราให้แตกสลายลงไป จากนั้นก็จะเหลือความละเอียดในจิตใจโดยเฉพาะยังละไม่ได้ ยังละความรู้สึกที่ว่าซึ้งสิ่งนั้นไม่ได้ ยังมีความยึดถือ มีมานะ เป็นภาระของพละ อรหัตมรรคที่จะมาตัด ไม่ใช่มานะเหมือนสามัญชนธรรมดา แต่เป็นมานะของพระอนาคามี คือความถือความยึดใน

ความรู้นั้นๆ จะยึดถือเป็นหนทางปฏิบัติ ยังตัดไม่ได้ ต้องยึดเส้นทางเส้นนั้นไว้ แต่ไม่กลับมาเกิดเหมือนพระโสดาบัน ไม่มาปฏิสนธิในท้องมารดาอีก ไม่มีการเกิดในครรภ์ พระอนาคามีอยู่ในชั้นสุทธาวาส ไม่ใช่ชั้นพรหม ๑๖ ชั้น แต่เป็นชั้นที่สูงกว่า เรียกว่าชั้นพรหมสุทธาวาส เป็นชั้นของพระอนาคามี อยู่ปากทางพระนิพพานก็ว่าได้ เหมือนอยู่แถวรังสิต จะไปกรุงเทพ ก็จ่อจะเข้าไปสู่กรุงแล้ว แต่เดินทางยังไม่ถึงจุดหมายปลายทาง บางทีเครื่องยนต์อาจแตกสลายก่อน บางทีก็ประมาทมัวเพลินพักริมทาง ทำให้ไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่แท้จริง

สมาธิของพระอนาคามีเป็นสมาธิขั้นละเอียดมาก ปัญญาแกล้วกล้าสามารถก็จริงแต่ยังตัดไม่ขาด ท่านก็พินิจพิจารณาของท่านไป แต่พิจารณายากเพราะมีขันธ์เดียว คือ มีแต่จิตวิญญาณขันธ์ในภพนั้น ยังละขันธ์สุดท้ายไม่ได้ แต่พระอรหันต์ละได้ทุกขันธ์ครบทั้ง ๕ ขันธ์ ขันธ์เป็นขันธ์ที่บริสุทธิ์ จิตใจก็เป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ เป็นวิสุทธิธาตุ ร่างกายก็สลายไปเป็นดิน น้ำ ไฟ ลม มันกลับไปสู่ของเดิม ใจที่บริสุทธิ์จะเข้าสู่ธาตุเดิม ไม่อยู่ในอำนาจการดึงดูด

ของอะไรทั้งสิ้น เป็นอนันตกาล ไม่ใช่อยู่ในโลกนี้ ไม่ใช่อยู่ในโลกหน้า ไม่ใช่อยู่บนฟ้า บนอากาศ เป็นปัจจัตตัง สำหรับผู้ปฏิบัติ รู้เฉพาะตน จิตขาดสะบั้นจากกิเลส เป็นผู้ไม่หิวโหยจะตายด้วยวิธีใดก็ไม่หิวโหย ไม่กลัว ไม่กล้า คำว่าตายคือสมมติ แต่ที่จริงทุกอย่างไม่ได้ตาย จิตใจบริสุทธิ์ก็ไม่ตาย ร่างกายก็ไม่ตาย คือว่ามันเกิดขึ้นมาจากส่วนผสมแล้วก็สลายลงไปเป็นธาตุ ดินน้ำ ไฟ ลม ทุกอย่างไม่ได้ตาย อยู่ตามความเป็นจริงของสิ่งนั้นๆ แต่จิตที่ยังไม่บริสุทธิ์ ไม่หลุดพ้นยังมีกิเลสอยู่เป็นของสำคัญ เหมือนเอาธาตุมาเป็นเครื่องมือ เอาตาหูจมูกลิ้นกายใจมาเป็นเครื่องมือ พอเห็นรูปขึ้นมา เกิดสัญญามั่นหมาย สังขารก็ปรุง วิญญาณก็รับรู้ จิตใจก็หลงไหลไปตาม ผลสุดท้ายก็เกิดความทุกข์ บริกรรมพุทโธๆ อย่างเดียว ถ้ามันไม่สงบ ไม่ละเอียดก็ให้ใช้ปัญญาแทรกลงไป พุทก็ให้รู้ โธก็ให้รู้ มีความรู้สึก สติสัมปชัญญะให้ทำงานกลมเกลียวกัน เหมือนเวลาเราทำงานมือซ้ายกับมือขวาต้องประสานกัน การงานก็สำเร็จ

ผลที่ได้รับอย่าไปคาด มันจะเป็นขึ้นมาเอง ปฏิบัติไปเถิด ผลมันจะเกิดขึ้นมา ธรรมะจะสมบูรณ์ เมื่อ

เหตุสมบูรณ์ ผลจะเกิดขึ้นมา มันจึงประจักษ์ ถ้าไปคิดไปคาด มันไม่เป็น เพราะสัญญาไปหมายเอาก่อน จดจ่อเอาจริง ๆ มันจะถอยจากความรู้สึกนั้นเข้ามาเอง ถ้าเห็นตามความเป็นจริงแล้วมันจะเบื่อ มันจะถอนจากอุปาทาน ความยึด ความหลงผิดนั้น ๆ เหมือนเราจับไฟพอร้อนก็สะบัดปุ๊บ เมื่อมาพูดเรื่องไฟอีก เราจะไม่โง่ต่อไป มันเข้าใจชัด มันเห็นโทษทั้งตน เห็นโทษทั้งไฟ ไปจับมันทำไม ถ้าจะจับก็ต้องนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เอาสติปัญญาไปจับแทน ทุกข์ก็รู้ว่าเป็นทุกข์ เป็นของทนได้ยาก จะไปยึดมันไว้ทำไม รู้ตามความเป็นจริง ใช้ปัญญาจริง ๆ ทบทวนคุ้ยเขี่ยขุดค้นพินิจพิจารณา ขณะที่ยังไม่นั่ง ทำไมไม่ทุกข์ขณะที่เราไม่ได้เจ็บไข้ได้ป่วย ความทุกข์นี้ไปอยู่ที่ไหน มันมีตัวมีตนไหม อย่างไร ทุกขเวทนาจะฆ่าเราให้ฉิบหายวายป่วงไปทั้งหมดหรือ ความรู้ก็มีอยู่ทั้ง ๆ ที่เวทนายังไม่เกิดจิตใจดวงนี้เคยฉิบหายไปกับทุกขเวทนานั้น ๆ ไหม ก็เอาสติสัมปชัญญะ เอาปัญญาตามให้เกิดความรู้สึกขึ้นมาเรื่อย ๆ เป็นเครื่องวัด สุขเวทนาก็เหมือนกัน ส่วนมากคนทั้งหลายจะติดสุขต้องการแต่สุขไม่อยากได้ทุกข์ แต่มันปรารถนาไม่ได้

ดังใจ เพราะสุขกับทุกข์ก็เป็นขันธ์นั่นแหละ มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปเรื่อยๆ เรามีรูปอย่างนี้จะไม่ให้มันแก่เป็นไปได้ไหม

มันก็ทำงานของมันตามสัจจธรรม เรียกว่า **อริยสัจ ทุกขสัจจ์** ก็ทำหน้าที่ของมันเต็มที่ เป็นของจริงอันประเสริฐทั้งนั้น **สมุทัยสัจจ์** คือสิ่งที่มันปรุงให้ทุกข์เกิดขึ้น ก็เป็นของจริงอันหนึ่ง ทีนี้ **มรรคสัจจ์** การตั้งสติ การภาวนา เพื่อให้จิตเป็นสมาธิตามพินิจพิจารณา นี่ต้องสร้างขึ้นมาแก้กัน เมื่อมรรคมีมากน้อยเท่าไร นั่นเป็นหินลับสติปัญญา ยิ่งได้มากเท่าไร ก็เป็นการดับทุกข์ได้มากเท่านั้น **นิโรธสัจจ์** ก็เป็นความจริงอีกอันหนึ่ง เป็นการดับทุกข์ เมื่อเรารู้ได้มากเท่าไร เราก็คลายสงสัย ละอุปาทาน ความสำคัญมั่นหมายไปได้มาก มันจะถอนของมันเอง ละวางของมันเอง การละการวางเป็นงานของนิโรธ ไม่ใช่ว่าดับครั้งเดียวดับหมดทุกอย่าง

เรามีศีลก็ถือว่าเป็นนิโรธขั้นหนึ่ง ดับสิ่งที่เห็นว่ารั่วไหลเข้ามา ทำให้เราทำผิดต่างๆ นานา ผิดจากศีลธรรม เป็นนิโรธทั้งนั้น ให้ทานก็เป็นนิโรธอันหนึ่ง รักษาศีลก็เป็นนิโรธอันหนึ่ง ทำสมาธิก็เป็นนิโรธอัน

หนึ่ง ปัญญาความเข้าใจการละการวางไม่กล้าทำสิ่งที่ผิดก็นั่นแหละ นิโรธทำงาน ให้เข้าใจ แต่นิโรธที่ ไหนถึงที่สุดของนิโรธ ศีลสมาธิปัญญาหรือมรรคทำหน้าที่เต็มที่สมบูรณ์แบบแล้ว คือสามัคคีกันตะลุมบอน ไม่ยอมถอยต่อกิเลส ข้าศึกก็ฉิบหายวายวอดหมด เมื่อทุกฝ่ายสามัคคีกันทั้งสติสมาธิปัญญา จนกลายเป็นสติสมาธิปัญญาอัตโนมัติเป็นมหาสติ มหาสมาธิ มหาปัญญา เกิดขึ้นมาเองอย่างน้ำซับน้ำซึมเลยแหละ

ต้องนั่งพิจารณา เดินก็เห็นซากของกิเลส ยืนก็เห็นซากของกิเลส คืออนิจจัง พอพิจารณาเห็นซากของมันแล้ว คือเห็น**อนิจจัง** แปลว่าได้ฆ่ามันแล้ว หรือพิจารณาเห็นอสุภ เห็น**ทุกขัง** เห็นหน้าตาของกิเลสแล้ว ว่ามันไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของของเรา เป็นส่วนที่เป็นไทต่อเราแล้ว เห็น**อนัตตา** ก็เห็นซากของกิเลสนั่นแหละ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในที่เดินที่นั่งที่นอนต่าง ๆ เห็นอยู่เรื่อย ๆ ฆ่าอยู่เรื่อย ๆ มันก็ค่อย ๆ หมดไป ลิ้นสัมผัสกับรสอาหารหวานคาว ก็เห็นมันผ่านไปต่อหน้าต่อตา นั่นเห็นอนิจจังแล้ว เห็นซากของมันแล้ว จิตก็สบาย ทั้งที่ยังเคี้ยวอาหารอยู่อย่างนั้น เรียกว่าพ้นทุกข์ดับทุกข์ นิโรธทำหน้าที่ใน

ขณะนั้น กิเลสตั้งตัวไม่ติดเพราะนิโรธทำงาน เป็นของคู่กัน สมมติว่าสมุทัยปรุงขึ้นมา ก็เห็นความดับความไม่จีรังยั่งยืน เป็นของไม่เที่ยง ปรุงขึ้นมาเท่าไรก็ปรุงขึ้นมาเถิด รู้ชัดเจนแจ่มแจ้ง จะเอาอะไรก็ถือว่าเป็นสมมติทั้งนั้น มรรคทำงานพร้อมกับการละกิเลส คือนิโรธดับไปพร้อมกัน เรารู้มากน้อยแค่ไหน ถึงขนาดไหน นี่คือทางวิสุทธิญาณ คือกาย เวทนา จิต ธรรม เป็นทางอันเอก เป็นที่จะให้พ้นทุกข์ ตั้งแต่รู้ว่ามีอยู่ทำอย่างไรเมื่อไรจะดับหมดสักที อย่าไปคาดมัน ให้ทำไป เหมือนเราเรียนหนังสือ คุ้ยเขี่ยอ่านไป พอถึงเวลาครูบาอาจารย์สั่งสอน ก็ตั้งอกตั้งใจฟัง เวลาเลิกก็มาค้นคว้าต่างหาก หาความรู้เข้า เมื่อพบความรู้ที่ต้องการก็ฉลาดขึ้นไป ๆ ไต่เต้าขึ้นไป ๆ ถึงวันสอบจริงก็ผ่านได้ เพราะเราศึกษาหาความรู้อยู่เรื่อย คำว่าผ่านในการปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้าความรักความใคร่ความโกรธไม่เกิดขึ้น ก็ถือว่าสอบผ่าน ถ้าเวทนาเกิดขึ้นก็จะเป็นเครื่องทดสอบว่าจะผ่านหรือไม่ผ่าน

สัญญา สังขาร วิญญาณก็เหมือนกัน สังขารปรุงรูปเสียงกลิ่นรสเหมือนกัน จะผ่านหรือไม่ก็ต้องฝึก อาศัยสติปัญญาจดจ่อลงไป ถ้าเข้าใจก็ผ่าน เรา

ต้องคิดทบทวนอยู่เรื่อย ๆ หาว่ามันซ่อนเร้นอยู่ตรงไหน ที่ว่าตัวสมุทัยหรือตัวทุกข์ มันอยู่ตรงไหน มันผลิตอะไรขึ้นมา มันคิดเรื่องอะไรขึ้นมา มันอยู่ในสถานที่เดียวกันเพราะว่าผู้ที่พบกับผู้ที่ผลิตมักอยู่ในที่เดียวกัน เอกายโนมัคโค นี่เป็นทางอันเอก เป็นหินลับสติปัญญาให้เก่งกล้าสามารถฟาดฟันกับกิเลส ถ้าเราพินิจพิจารณาอย่างนี้จะลืมวันลืมคืน ลืมเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ลืมสมบัติพัสถาน พี่น้องลูกหลาน มันคือเอกัคคตา - วันคืนเดือนปีเป็นสมมติ เรื่องแจ้งเรื่องสว่าง เป็นเรื่องของโลก จิตต้องการวิมุติ ที่เราฝึกอยู่แต่ปัจจุบันเฉพาะต่อหน้า นี่แหละเป็นของวิเศษ ไม่เสียดายการหลับการนอนการกินการอยู่ เรื่องของร่างกายไม่ได้คิดถึงเลย แต่ก็ต้องอาศัยได้อยู่ได้กินบ้าง เมื่อถึงเวลา มันรู้หน้าที่ของมัน แต่ขณะปฏิบัตินี่ไม่มีสิ่งนั้นมารบกวน มีแต่หมุนติ้วๆ ลงไปในปัจจุบัน

ใครปฏิบัติเรื่องอะไร พิจารณากายก่อน คุ้ยเขี่ยขุดค้นเพื่อให้ปัญญาแกล้วกล้าสามารถ ปัญญาจะกลายเป็นดาบขึ้นเรื่อย ๆ ครั้งแรกเป็นดาบเหล็กดาบสนิมธรรมดา ต่อไปก็เป็นดาบกายสิทธ์ รู้ทั่วถึง

ทุกอย่าง บางครั้งไม่ใช่รู้แต่สิ่งมีอยู่กับตัวเรา รู้หมดทุกคนด้วย รู้ระดับจิต รู้ความคิดคนอื่น ว่าเขาคิดเรื่องอะไร มันรู้ขนาดนั้นนะ มันปิดไม่อยู่ ถ้ามันเป็นไปตามจิตวิสัย ถ้ามีอำนาจวาสนามันจะรู้เหมือนกันจะปิดไม่อยู่ มันจะรับได้ของละเอียดมาก ตั้งแต่เทวดาอินทร์พรหมสรรพสัตว์ทั้งหลาย มันสัมผัสได้ด้วยความคิดความนึกของสัตว์จะสัมผัสได้ ทั้งๆ ที่เราก็เป็นมนุษย์นี่แหละ แต่สัมผัสได้ด้วยความรู้สึกของตนเองในการปฏิบัติ มันก็เกิดขึ้นจากปัญญาญาณนี่แหละแกล้วกล้าสามารถด้วยการปฏิบัติ ล้มลุกคลุกคลานท่านจึงว่าแสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี ปัญญาพาให้จิตดวงนี้รู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ ไม่เคยเห็นก็เห็นพระพุทธเจ้าทำไมรู้ได้เห็นได้ ท่านก็ฝึกตั้งแต่ล้มลุกคลุกคลานตั้งแต่ศึกษาจากสำนักต่างๆ ไปเรื่อยๆ ฉะนั้น สิ่งที่จะบังวาระจิตของพระพุทธเจ้าไม่มีพระองค์เป็นหนึ่งเดียวในโลกธาตุทั้งสาม ทิพยจักษุไม่มีใครเหนือกว่า

จิตใจแตกสลายไปแล้วมันไม่สูญ แต่มันมาเกิดเป็นรูปเป็นร่าง มันอาศัยการปรุงแต่งขึ้นมาจากสังขารปรุงขึ้นมาเป็นหู เป็นตา เป็นจมูก เป็นลิ้น เป็นจิตใจ

นี่เรียกว่า **ปุญญาภิสังขาร** สังขารที่ปรุงแต่งให้เป็นบาปเรียก **อปุญญาภิสังขาร** สังขารที่ปรุงแต่งให้เป็นกลางๆ เรียก **อเนญชาภิสังขาร** ในหลักธรรมท่านว่าอย่างนั้น เมื่อประพฤติปฏิบัติที่จะเป็นมนุษย์ สังขารก็จะปรุงแต่งขึ้นมาให้เป็นมนุษย์ พอเกิดขึ้นมาก็มีปัญจสาขา มีหัว มีแขน มีขา สังขารเป็นผู้ปรุง นี่คือบุญญาภิสังขาร สังขารที่ปรุงขึ้นมาเป็นบุญ ส่วนสังขารที่ปรุงให้เป็นสัตว์ขี้เหร่ขี้ร้ายต่างๆ ทนทุกข์ทรมาน นี้คืออปุญญาภิสังขาร สังขารที่ปรุงให้เป็นบาป คติที่เกิดขึ้นจากการกระทำบำเพ็ญของเราที่ผ่านมา ว่าจะบำเพ็ญให้เป็นสังขารฝ่ายบุญ จะได้อาศัยให้ไปถึงจุดหมายปลายทาง บุญและบาปขาดจากกันไป พระนิพพานไม่มีทั้งบุญและบาป บุญและบาปหมดจากกันด้วยประการทั้งปวง พอแล้วบริสุทธิ์แล้ว ไม่เอาอะไรทั้งนั้น

บุญนี่แหละที่ทำให้เกิดขึ้นในภพน้อยภพใหญ่จนกระทั่งพรหมโลก นอกนั้นเป็นนิพพาน จิตบริสุทธิ์นอกเหนือจากคำว่าปุญญาภิสังขาร และอปุญญาภิสังขาร ไปถึงจุดหมายปลายทางแล้ว หมดหน้าที่ที่จะกระทำบำเพ็ญ จิตบริสุทธิ์หลุดพ้นแล้ว การ

กระทำบำเพ็ญเหมือนการเจียรนัยเพชร ทำให้บริสุทธิ์แล้วอยู่ที่ไหนก็เป็นเพชรบริสุทธิ์อยู่เช่นนั้น คำว่าเพชรพลอยก็เป็นสมมติ จิตที่บริสุทธิ์ หลุดพ้นมีคุณค่ากว่าเพชรพลอยเป็นไหน ๆ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงไม่เอาอะไรทั้งนั้นในโลกธาตุทั้งสาม โลกนี้จะเป็นทองคำทั้งก้อนท่านก็ไม่สนใจ เพราะโลกเป็นตัวถ่วงทำให้เป็นทุกข์ มีอะไรก็พาให้เป็นทุกข์ ความหึง ความหวง ความห่วงอาลัย ทรัพย์อันเป็นโลกีย์ไม่เหมือนโลกุตตรทรัพย์ มันแนบสนิทติดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับใจที่บริสุทธิ์ คำว่าจิต ว่าใจ ก็คือสมมติ คำว่าวิมุตินอกเหนือจากนั้นขึ้นไปอีก แต่เราอยู่ในสมมติจึงต้องพูดเรื่องสมมติให้ฟัง ต้องอธิบายต้องเปรียบเทียบ จิตอย่างไร ใจอย่างไร นี่เป็นเรื่องสมมติทั้งนั้นแหละ

พระครูบริหารสมาธิคุณ
พระอาจารย์คำสด อรุโณ

ประวัติพระครูบริหารสมาธิคุณ

พระครูบริหารสมาธิคุณ นามเดิม คำสด นามสกุล เจริญชัย ฉายา "อรุโณ" เกิดวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๙๐ วันพุธขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีกุน

บิดาชื่อ นาย หนูคล้าย เจริญชัย มารดาชื่อ สีดา เจริญชัย มีพี่น้อง ๗ คน ชาย ๔ คน หญิง ๓ คน เป็นบุตรคนที่ ๓

การศึกษาจบประถมปีที่ ๔ ที่โรงเรียนวัดเสมาท่าค้อ จังหวัด ร้อยเอ็ดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ จบ ธรรมศึกษาตรี (นักธรรมตรี) พ.ศ. ๒๕๑๑ และจบธรรมศึกษาโท (นักธรรมโท) พ.ศ. ๒๕๑๒

อุปสมบท เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๑ เวลา ๑๔.๕๔ น. ที่วัดโยธานิมิตร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยมี พระครูศาสญูปกรณ์ (อ่อนตา เขมํกโร) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูประสาทสมณการ วัดหนองบัว อุดรธานี เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระครูถาวรธรรมโกศล (ทองด้วง ถาวรธมฺโม) วัดโยธานิมิตร เป็นพระอนุสาวนาจารย์

<u>จำพรรษา</u>

ปี พ.ศ.๒๕๑๑ – ๒๕๑๒	จำพรรษาที่วัดโยธานิมิตร (เพื่อศึกษาปริยัติธรรม)
ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ – ๒๕๑๔	จำพรรษาที่วัดป่าหนองแซง จ.อุดรธานี
ปี พ.ศ.๒๕๑๕	จำพรรษาที่วัดป่าดานวิเวกมงคล จ.หนองคาย

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕	ออกพรรษาแล้วเข้าศึกษาที่ วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี
ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๑๙	จำพรรษาที่วัดป่าหนองแซง จ.อุดรธานี
ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ – ๒๕๒๒	จำพรรษาที่วัดป่าท่าวารี ศรีสาครดอนวิเวก ออกธุดงค์ที่ อ.บ้านฝือ อ.น้ำโสม อ.นายูง
ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๓๐	จำพรรษาพื้นที่บ้านนาคำน้อยและเริ่มก่อสร้างวัดป่านาคำน้อยกับอาจารย์อินทร์ถวาย สตุสโกและอ.นิพนธ์ อภิปสันโน
ปี พ.ศ. ๒๕๓๑	จำพรรษาพื้นที่บ้านเพิ่มเริ่มก่อสร้างวัดป่าบ้านเพิ่ม

ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

วัดป่าบ้านเพิ่ม ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ แต่งตั้งเป็น "พระครูบริหารสมาธิคุณ"

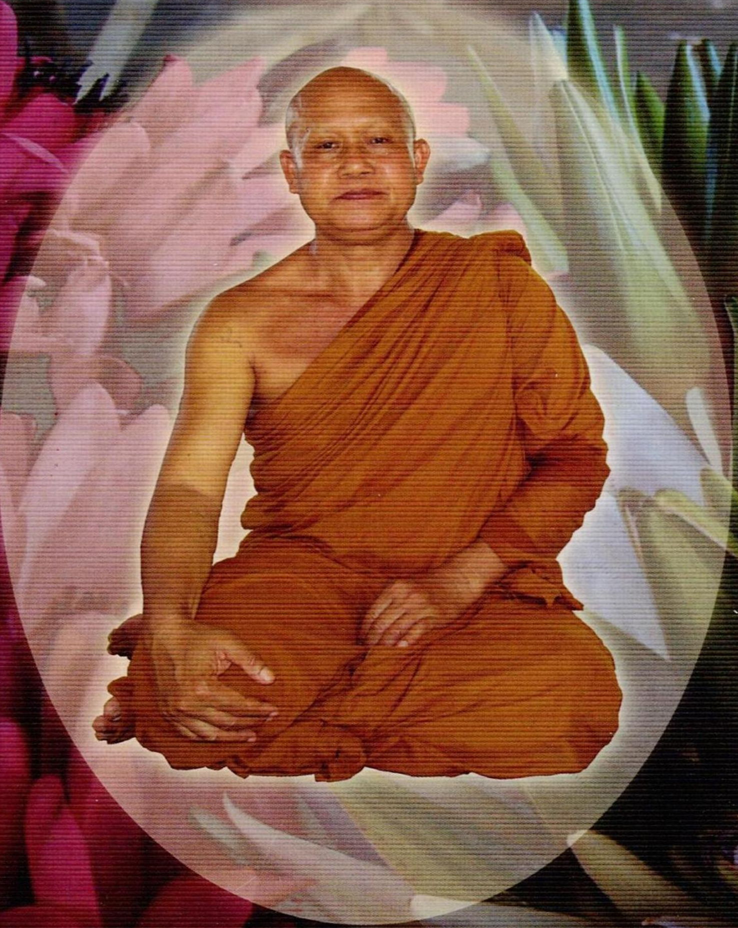
ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับแต่งตั้งเป็น เจ้าคณะตำบลนาแค (ธรรมยุต)

แผนที่เส้นทางไปวัดป่าบ้านเพิ่ม

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี
ธรรมะย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม
บัวในตม มืดมิด ยังคำคล้ำ
บัวใต้น้ำ ยังระส่ำ กับตัณหา
บัวพ้นน้ำ ชูช่อ พ้นมายา
บัวบานอ้า อาบแสง ด้วยแรงธรรม

จิตฺตํ ภาวิตํ มหโต อตฺถาย สํวตฺตติ
จิตที่อบรมฝึกหัดแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่

จิตที่คิดดี เป็น ศีล เป็น ธรรม สามารถเลื่อนภพภูมิสูงขึ้นในแต่ละระดับของภูมิต่างๆ ได้มีอานิสงส์เกิดขึ้นมาก จะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ และได้อานิสงส์ในปัจจุบันด้วย

พระอาจารย์ คำสด อรุโณ

ธรรมเทศนา พระอาจารย์คำสด อรุโณ